

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Komunitní zahrady:
místo, kde se setkává péče o životní prostředí
se sociální prací**

Magdalena Hronová

Katedra Pedagogiky a psychologie
Vedoucí práce Mgr. Michal Pařízek
Studijní program Sociální práce
Studijní obor Pastorační a sociální práce

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem *Komunitní zahrady: místo, kde se setkává péče o životní prostředí se sociální prací* napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Tuto práci nepředkládám k obhajobě na jiné škole.

Souhlasím s tím, aby uvedená práce byla pro studijní účely zpřístupněna dalším osobám nebo institucím prostřednictvím Knihovny Jabok a v elektronické podobě prostřednictvím IS Jabok.

V Praze dne 2.5.2016

Anotace

Tato práce se zabývá komunitními zahradami jako místem, které má význam jak při sociální práci, tak při péči o životní prostředí. Autorka se v první, teoretické části textu, zabývá klíčovou terminologií této problematiky. Dále popisuje cíle, které sledují péče o životní prostředí a sociální práce, historii a charakteristiku komunitního zahradničení, možnosti využití zahradní terapie v komunitních zahradách a dopady existence komunitních zahrad na společnost z hlediska životního prostředí a z hlediska sociálního prostředí. V druhé, praktické části práce, autorka vytvořila profily tří komunitních zahrad a jejich přínosů pro danou městskou část, na základě rozhovorů s jejich pracovníky. V závěru práce autorka ze vyhodnocuje využití komunitních zahrad jako efektivní způsob, jak pozitivně ovlivňovat společnost, vytvářet místní schopné komunity a jak přispívat ke zlepšení životního prostředí nejen na lokální ale i celospolečenské úrovni.

Klíčová slova

komunitní zahrady, péče o životní prostředí, sociální práce, permakultura, zahradní terapie, komunita, sociální ekologie

Summary

Community Gardens - The meeting-point of environmental care and social work

The bachelor's degree dissertation elaborates on community gardening as a tool contributing to both social work and environmental care. In the first, theoretical, part of the dissertation authoress describes the key terminology that

is used, the goals of social work and environmental care, the history of community gardening and its description. The authoress also highlights the possibility of using garden therapy within the areas of community gardens and emphasizes social and environmental impact of community gardening. In the second, practical, part of this dissertation authoress presents profiles of three community gardens based on interviews with its workers. In the last part of the paper the authoress summarises her conclusion: community gardening is an effective tool that allows positively affects the society, to make efficient local community and to contribute to better environment not only locally but globally.

Keywords

community gardens, permaculture, environmental care, social work, community

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce, Mgr. Michalu Pařízkovi, za podnětné komentáře a časté konzultace. Děkuji PaedDr. Marii Vorlové za konzultaci. Děkuji pracovníkům zahrad za to, že mi poskytli svůj čas a podělili se o své zkušenosti v rozhovorech. Děkuji své rodině za její podporu a věcné postřehy k textu.

Obsah

Úvod.....	9
1. Představení problému	11
1.1 Terminologie	12
1.2 Cíle o které usiluje péče o životní prostředí a sociální práce	17
2. Komunitní zahrady	19
2.1 Vymezení pojmu	19
2.2 Historie komunitního zahradničení, vznik a vývoj.....	21
2.3 Cíle komunitního zahradničení.....	22
2.4 Komunitní kompostování jako součást komunitních zahrad.....	23
2.5 Možnost využití zahradní terapie na půdě komunitní zahrady.....	24
2.5.1 Co je to zahradní terapie	24
2.5.2 Použití zahradní terapie	25
2.5.3 Oblasti, které pozitivně ovlivňuje účinkuje zahradní terapie	26
2.5.4 Role zahradní terapie v komunitních zahradách a vymezení pojmů.....	27
2.5.5 Naplnění čtyř hlavních psychických potřeb činnostmi prováděnými v komunitní zahradě	28
2.5.6 Přínos zahradní terapie pro konkrétní skupiny osob	29
2.6 Dopady komunitních zahrad, které mají vliv na životní prostředí	31
2.6.1 Využití a změna městského mikroklimatu	31
2.6.2 Ekologické benefity	32
2.7 Dopady komunitních zahrad, které mají vliv na sociální prostředí	34
2.7.1 Vytváření přirozených kontaktů	34
2.7.2 Ekonomické benefity	34
2.7.3 Zdraví psychické i fyzické a celkový blahobyt člověka.....	35
2.7.4 Pedagogický přínos	37
2.7.5 Sociální inkluze a soudržnost komunity	38
2.7.6 Prostor pro kulturu.....	40
2.7.7 Poznávání životního prostředí	40
2.8 Případné negativní dopady a zkušenosti.....	41
3. Praktická část.....	42
3.1 Komunitní zahrada Smetanka.....	43
3.2 Komunitní zahrada Vidimova	47
3.3 Komunitní zahrada Prazelenina.....	51
Závěr	55
Seznam literatury	57
Seznam obrázků.....	61
Seznam příloh	62
Přílohy.....	63

Úvod

Představíme-li si zahradu a všechny rostliny a živočichy, kteří se v ní nachází, představíme si vlastně malý ekosystém. V tomto ekosystému spolu některé části vzájemně komunikují a spolupracují, jiné se o sobě ani nedozví a další vedle sebe nemohou existovat. Tu svítí slunce a tam teče voda, která zavlažuje okolní půdu a dává vláhu květinám, které v ní žijí. V mé smyšlené zahradě **rostou** u vody kosatce, blatouchy a pomněnky. Ty zde mohou růst a svými barevnými květy, všemožných tvarů a velikostí, těšit lidi, kteří mají to štěstí, že mohou tento harmonický prostor navštěvovat. Jistě, pokud se nejedná například o rostlinu drakovce obecného, který nevábně voní, právě když se mu velice dobře daří. Na opačné straně zahrady blízko plotu zase voda i sluneční paprsky chybí, a tak jsou zde rostlinky malé, protože každým dnem bojují nejen o trochu vláhy, ale i o sluneční paprsky. Dny, kdy prší, jsou pro ně posvícením. V tomto rohu stojí též potřebná kůlnička na nářadí.

Tato metafora zahrady nám může sloužit jako přirovnání k naší společnosti, ve které se také nacházejí lidé, kteří jsou blízko potřebným zdrojům, a tím tak mohou dobře prospívat. Jistě pak jiným lidem okolo nich může dělat radost jejich činnost. Ať už se jedná o nějaké služby, administrativní práci nebo dokonce uměleckou tvorbu. Někteří lidé se znají a spolupracují spolu, jiní se zase nikdy nepotkali a další se nemohou vystát. Ano, připomeňme si drakovce obecného. Ztělesnění takového člověka nám poukazuje na to, že ne každé počínání může být pro okolí příjemné. Může představovat člověka, který se snaží pracovat hlavně pro sebe, ale společnosti nijak nepomáhá. Stinná zákoutí naší společnosti jsou obydlena lidmi, kteří možná neměli takové štěstí a nemohou růst v úrodné oblasti. O těchto lidech říkáme, že jsou sociálně vyloučení či jim sociální vyloučení hrozí. A právě

ti potřebují péči obyvatel zahrady nejvíce. Kůlnička, řekněme, reprezentuje náš právní řád a nástroje v ní představují jednotlivé zákony.

Na této hravé metafoře jsem se snažila k sobě přiblížit dva světy, které se nám na první pohled mohou zdát vzdálené. Jak je vidět, nemusí být a také nejsou. Důkazem toho jsou komunitní zahrady, ve kterých se tyto rozdílné světy elegantně propojují. Ve velkých neosobních městech s ulicemi plnými lidí jsou komunitní zahrady místem, které obyvatelům napomáhá pozitivně ovlivnit prostředí sociální i životní. Právě to mě samotnou zajímá, a tak jsem se rozhodla tomuto tématu věnovat svou práci.

Tato práce představí městské komunitní zahradničení ve smyslu účinného způsobu, jak pozitivně ovlivňovat kvalitu života obyvatel v jejich lokalitě. Práce staví komunitní zahrady do kontextu sociálního prostředí člověka a environmentální péče. V rešeršní části práce se budu věnovat teoretickému základu a předpokladům, na kterých komunitní zahradničení stojí. Poté se zaměřím na historii a popis komunitního zahradničení, na možné propojení se zahradní terapií a popíši vlivy komunitního zahradničení na životní i sociální prostředí. V praktické části práce vytvořím profily několika pražských komunitních zahrad na základě rozhovorů s jejich pracovníky. V závěru práce tyto dva typy poznatků, teoretický a praktický, propojím a vyvodím z nich závěry.

Cílem této práce je poukázat na to, že komunitní zahrady mohou sloužit jako nástroj při zkvalitňování prostředí ve městech, protože přináší nejen benefity týkající se životního prostředí, ale také sociálního prostředí.

1. Představení problému

Žijeme v období vědeckotechnické revoluce. To znamená, že životní prostředí je téměř naprosto ovládnuto lidmi a dochází k jeho rozsáhlému ničení.¹ Skoro se zdá, jako kdybychom si neuvědomovali, že je převážná většina našeho počínání nevratná a že devastujeme svět, ve kterém sami žijeme. Příroda je přece esenciálním faktorem vzniku lidské společnosti. Jistě, „ovlivňování přírody a společnosti je vzájemné“², společnost však na přírodu působí významnou měrou až s rozvojem moderní společnosti.³

Jednou ze základních teorií sociální práce je **teorie sociálně-ekologická**, která navazuje na **ekologický model**.⁴ Z této teorie ve své práci vycházím zejména proto, že předpokládá právě propojení člověka v jeho prostředí. Komunitní zahrady pomáhají vytvořit prostředí, které by člověk mohl pozitivně ovlivňovat a nechal se jím ovlivňovat nazpět. Tyto teorie nevidí osobu jako samostatnou jednotku, vidí ji v kontextu s jejím přirozeným prostředím a také s lidmi, kteří jí obklopují.

Ekologický model či model „osoby v prostředí“, vnímá nutnost soustředit se na propojení člověka s druhým člověkem, jeho okolím a na jejich vzájemnou provázanost. Soustředí se na vzájemnou nerozlučnost, na neustálé utváření a ovlivňování se.⁵ **Sociální ekologie** zaujímá k lidskému prostředí podobný postoj. Soustředí se na člověka jako aktivní bytost ve vztahu k měnícím se vlastnostem bezprostředního prostředí, ve kterém žije. Tento proces je ovlivněn i vztahy mezi různými prostředími v širším kontextu, ve kterém jsou prostředí zanořena.⁶

1 REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. s. 36.

2 REICHEL, Jiří, ref. 1, s. 41.

3 REICHEL, Jiří, ref. 1, s. 41.

4 MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2012. s. 248 - 250.

5 MATOUŠEK, Oldřich, ref. 4, s. 248 - 250.

6 MATOUŠEK, Oldřich, ref. 4, s. 248 - 250.

Podle této teorie se člověk nachází uvnitř systému, který ho obklopuje a který má různé vrstvy: *nejbližší sociální prostředí, prostředí školy či práce, pracovní prostředí blízkého člověka, normy společnosti a změny v čase*. Tyto systémy jsou neustále ve vzájemné interakci, a proto je důležité je brát v úvahu, pokud se snažíme zlepšit životní situaci daného člověka.⁷ Komunitní zahrady mohou velice dobře poskytnout nové vztahové vazby lidem, kteří nemají naplněné tyto systémy. Příkladem mohou být senioři, matky na mateřské dovolené, nezaměstnaní lidé, lidé v invalidním důchodu, a podobně. *Příklad viz. poznámka pod čarou.*⁸

Princip této teorie jsem použila již v úvodu své práce při připodobnění sociálního prostředí k zahradě. Stejně tak, jako bereme při práci na zahradě v úvahu to, kam svítí nejvíce slunce a kde je voda, musíme brát v potaz vlastnosti prostředí, jež lidi obklopuje. **Komunitní zahrady** jsou podle této teorie dalším systémem, ve kterém se lidé mohou setkávat a být navzájem v interakci. Je to systém, který má člověk možnost ovlivňovat, a tím aktivně měnit prostředí, ve kterém žije. Na druhé straně zase toto prostředí ovlivňuje člověka, který se v něm nachází a chce se nechat ovlivňovat. Tím může získávat benefity, které z toho plynou. Jedná se o vzájemný proces.

1.1 Terminologie

V této práci využívám termíny, které se týkají jak samotné sociální práce, tak ochrany životního prostředí. **Komunitní zahrady** totiž svými vlivy

7 MATOUŠEK, Oldřich, ref. 4, s. 248 - 250.

8 V komunitních zahradách to můžeme vidět například takto: maminka je na mateřské dovolené se svým dítětem. Není zaměstnaná, protože pečuje o dítě. Bydlí v bytě bez zahrady v centru města. Její manžel pracuje. Nepřímo na ni tedy působí jak jeho osobnost, tak jeho zaměstnání, to znamená i to, co se odehrává v jeho pracovním prostředí. Dále na ni působí normy naší společnosti, které předpokládají, že matka pečuje o dítě 2-4 roky. Sama tráví svůj čas převážně pouze se svým dítětem. V takové situaci se maminka může cítit izolovaná, chybí jí sociální interakce, pracovní naplnění a také místo, ve kterém by mohla trávit čas mimo svůj domov. Může cítit osamění, nedostatek blízkých kontaktů, nevyužitý potenciál, protože „pouze“ vychovává dítě, a podobně. Pokud se rozhodne chodit do komunitní zahrady, bude mít možnost trávit svůj čas s jinými lidmi, sdílet s nimi svůj život a své problémy, budou se moci vzájemně ovlivňovat, dělit se o zkušenosti a nápady, poskytovat si navzájem různorodé příležitosti. Maminka bude mít příležitost daleko více ovlivňovat svůj život prostřednictvím nových lidí. Bude mít možnost spoluvytvářet místo, ve kterém žije, prostřednictvím příležitostí na zahradě.

napomáhají ke zlepšení sociálního i životního prostředí v dané lokalitě. Zejména některým termínům je pro účely této práce potřeba porozumět a postavit je do souvislostí.

Sociální práce v České republice (dále jen ČR) vykonávaná podle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. má dle *Mezinárodního etického kodexu sociálních pracovníků* podporovat: sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích. Dále zasahuje v oblastech, kde dochází k interakci lidí a prostředí, ve kterém žijí.⁹ Již z této definice¹⁰ sociální práce je patrné, že na člověka není nahlíženo pouze jako na individualitu, ale právě i jako na součást prostředí, ve kterém žije. **Komunitní zahrady ze své podstaty podporují sociální změnu a napomáhají zlepšovat interakci lidí s jejich prostředím.**

Pokud se na problém podívám z pohledu životního prostředí, i zde má člověk své místo. **Jedna z definic životního prostředí, uvedená v zákoně č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, zní:** „vše, co utváří přirozené podmínky existence organismů, včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje.“¹¹ Člověk by se tedy měl být vědom toho, že jeho život, a to, jak se bude moci dál vyvíjet, je navázáno právě na prostředí, ve kterém žije. Na již zmíněné podmínky pamatuje *Listina základních práv a svobod*, kde se v článku 35. nachází následující věta: „Každý má právo na **příznivé životní prostředí.**“¹² Tato věta má zásadní význam, i když přesně nepopisuje, jak vypadá příznivé životní prostředí. Nicméně je významná proto, že opět staví člověka do jeho prostředí a dává mu právo na to, aby bylo příznivé.

9 *Mezinárodní etický kodex sociálních pracovníků* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf

10 Celá definice zní: „Profese sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v lidských vztazích a také zmocnění a osvobození lidí v zájmu zvýšení blaha. Sociální práce zasahuje v oblastech, kde dochází k interakci lidí a jejich prostředí, a využívá k tomu teorie lidského chování a sociálních systémů. Základem sociální práce jsou principy lidských práv a sociální spravedlnosti.“

11 *Zákony VI/2015: sborník úplných znění zákonů z oblasti ochrany životního prostředí a hospodaření energií.*

Poradce, s.r.o., 2015. S. 4.

12 NOLČ, Jiří. *Ústava ČR s úvodním komentářem.* Brno: CP Books, 2005. Právní předpisy v platném znění. S. 26.

Abychom tedy docílili onoho příznivého životního prostředí, musíme o něj pečovat a chránit ho. **Výkladový slovník popisuje ochranu životního prostředí jako:** „činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí nebo se toto znečišťování či poškozování omezuje a odstraňuje.“¹³

Příznivé životní prostředí v dnešní době není samozřejmostí. Jak jsem již psala, člověk okolí svou činností ničí. Právě proto byl v roce 2015 představen nový program OSN s názvem **Cíle udržitelného rozvoje**. Těchto cílů je celkem 17 a týkají se **sociálních podmínek**, které jsou většinou spojovány právě s **péčí o životní prostředí**.¹⁴ Následují tedy sociálně ekologickou teorii.¹⁵

Péče o životní prostředí je v ČR zakotvena v zákoně č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Na tento zákon navazuje euronovela z roku 2004, jež byla provedena zákonem č. 2018/2004 Sb. při vstupu do EU.¹⁶ Je součástí *Preambule Ústavy ČR*: „odhodlání občanů (...) společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství.“¹⁷ **Z toho vyplývá, že by se každý člověk měl starat o místo, ve kterém žije. Pečovat o něj a kultivovat ho. Právě komunitní zahrady napomáhají oživit jinak nevyužitý prostor například bývalého parkoviště či pozemku připraveného ke stavbě budovy. I to zapadá do péče o životní prostředí a zkrášlování lokality.**

Člověk a lidé okolo něj mohou společně vytvářet **komunitu**. Ta „je vymezena hranicemi (mohou být geografické, politické, ekonomické nebo sociální), postavena na pilířích (sdílené hodnoty, společenské kulturní dědictví, společné zájmy, společné problémy) a má strukturu (tj. formální

13 BRANIŠ, Martin. *Výkladový slovník vybraných termínů z oblasti ochrany životního prostředí a ekologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. S. 27.

14 *Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) 2015 - 2030*. Informační centrum OSN v Praze [online]. 2015 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs-2015-2030/>

15 MATOUŠEK, Oldřich, ref. 4, s. 248 - 250.

16 TUHÁČEK, Miloš a Jitka JELÍNKOVÁ. *Právo životního prostředí: praktický průvodce*. 1. vydání. Praha: Grada, 2015, s. 90.

17 NOLČ, Jiří, ref. 12, s. 12.

a neformální organizace a sociální uskupení, skrze něž obyvatelé vykonávají určité funkce).¹⁸ Při společných aktivitách na komunitní zahradě je možné zcela přirozeně utvořit komunitu. Lidé, kteří se zde potkají, mají již základní zájem společný, a tím je péče o rostliny a jejich pěstování.

Pokud v rámci sociální práce pracujeme s komunitami, jedná se o **komunitní sociální práci**. Je to jedna z úrovní sociální práce, při které se lidé místního společenství snaží prostřednictvím různých činností naplnit potřeby komunity, dále se pokoušejí řešit nějaký problém komunity s oporou sociálního pracovníka.¹⁹

Komunitní zahrady jsou prostor, ve kterém se při pěstování rostlin setkávají členové místní komunity, aby posilovali sociální soudržnost.²⁰ Komunitní zahrady bývají vytvořeny jako odpověď na potřeby dané komunity právě těmito lidmi samotnými.²¹ **Sousedské zahrady** je termín, který může sloužit podobně jako termín **komunitní zahrady**.²² Zahrady mohou být vytvořeny v rámci **komunitní sociální práce**. Tehdy mají specifický cíl a zaštituje je sociální pracovník. Ten pracuje přímo v jádru komunity, které naslouchá a snaží se jí poskytovat podporu v každodenním životě.²³ Jde o určitý přístup k lidem, „jak je aktivizovat, aby se sami postarali o řešení problému.“²⁴ Tímto způsobem se dají řešit problémy etnického napětí, vzdělávání, sousedských vztahů i životního prostředí.²⁵ Podle toho, co se mi podařilo zjistit, jsou takové zahrady zřizovány především v zahraničí, avšak neexistuje důvod, proč by nemohly být vytvářeny také u nás.

18 MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. S. 253

19 MATOUŠEK, Oldřich, ref. 18, s. 253.

20 NOSKOVÁ, Michaela. *Komunitní zahrada: bezpečné místo pro trénink a pracovní začlenění osob se zkušeností s duševním onemocněním*. Vyd. 1. Praha: KOKOZA o.p.s., 2015. S. 5.

21 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Brno: Permakultura (CS), 2015. Klíč k soběstačnosti. S. 49.

22 RASPER, Martin. *Urban gardening: zahrady ve městě, o touze po návratu k přírodě prorůstající asfaltem i betonem*. V Praze: Dauphin, 2014. S. 21.

23 GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011. S. 59.

24 MATOUŠEK, Oldřich, ref. 18, s. 254.

25 MATOUŠEK, Oldřich, ref. 18, s. 255.

Komunitní zahrady mohou poskytovat také příležitost ke **komunitnímu kompostování**. Tato možnost je daná vyhláškou *o rozsahu a způsobu zajištění odděleného soustředování složek komunálních odpadů č. 321/2014 Sb.* Komunitní kompostování silně propojuje funkci komunity s péčí o životní prostředí. O tom jsem se také přesvědčila v rozhovorech s pracovníky komunitních zahrad.

Vzhledem k tomu, jak neoddelitelně jsme spojeni s prostředím, ve kterém žijeme, je postoj, který k němu zaujmeme, zásadní a má vliv na další oblasti našeho života. Poměrně novým proudem, který právě toto bere v potaz, je **permakultura**, což je myšlenka trvale udržitelného zemědělství.²⁶ Permakultura dále znamená propojování, namísto rozdělávání: „sloučení různých metod, zahradních prvků, rostlin a živočichů, vědních oborů, lidských schopností a znalostí v jeden celek...“²⁷ Jejím jádrem je idea, že žádná společnost nemůže přežít bez toho, aby se chovala udržitelně trvale a eticky využívala nejen krajinu, ale i zdroje.²⁸ Právě **trvalá udržitelnost** je totiž takový způsobem rozvoje lidské společnosti, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.²⁹ Komunitní zahrady mají permakulturní prvky a ze své podstaty napomáhají k trvalé udržitelnosti svým lokálním působením.

Jak je známo, spojení s přírodou člověku prospívá. Činnosti prováděné při pobytu na zahradě jsou samy o sobě blahodárné. **Zahradní terapie** je proces, který na tomto předpokladu stojí. Tento proces souvisí s činnostmi (zahradničení, sociální interakce, relaxace atd.), které jsou také v komunitních zahradách vykonávány. Zahradní terapie však předpokládá určitou promyšlenou strategii, kterou pomáhá uživateli vytvořit odborník a následně

26 SVOBODA, Jaroslav. *Kompletní návod k vytvoření ekozahrady a rodového statku*. Vyd. 1. Praha: Smart Press, 2009. S. 10.

27 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 17.

28 SVOBODA, Jaroslav. Ref. 26. S. 10 - 11.

29 MEZŘICKÝ, Václav (ed.). *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005. S. 12.

uživatele vede. Zahradní terapii se však více věnuji v podkapitole kapitole **2.5 Možnost využití zahradní terapie na půdě komunitní zahrady.**

Všechny tyto termíny a oblasti, jež prezentuji, jsou důležité zejména proto, že spolu navzájem souvisí a pomáhají lépe pochopit myšlenkové zázemí konceptu komunitních zahrad. Péče o člověka a o životní prostředí se vzájemně prolíná. O tom, o co usiluje sociální práce a péče o životní prostředí, píší v následující podkapitole.

1.2 Cíle o které usiluje péče o životní prostředí a sociální práce

Nyní se zaměřím na cíle, o které usiluje péče o životní prostředí a sociální práce. Předpokládám, že je to důležité nejen proto, abychom lépe pochopili směr zacílení těchto oborů, ale také proto, abych následně mohla zhodnotit, zda zapadají do činnosti a účinků komunitních zahrad.

Cílem sociální práce je podle **The Council of Social Work Education**: „podporovat blahobyt jednotlivce a komunity, zatímco je brán zřetel na člověka v kontextu jeho prostředí, globální perspektivu a úctu k lidské rozmanitosti. Při cestě k cíli sociální práce sleduje ekonomickou a sociální spravedlnost, zasazuje se o dodržování lidských práv, odstraňování chudoby a zvyšování kvality života všech lidí.“³⁰ Tato definice v sobě zahrnuje širší koncept, než pouhé sledování daného cíle. Klade důraz na možné následky a provázanost s okolním prostředím. Komunitní zahrady mají shodné cíle a berou v potaz provázanost s prostředím (více píší v kapitole **2.3 Cíle komunitního zahradničení**). Jak jsem již zmínila, zahrady jsou zřizovány za účelem získat sociální benefity, a těmi jsou posílení místní komunity a navazování nových vztahů. Tyto procesy se dějí přímo při činnosti týkající se pěstování rostlin, jež kultivuje místní prostředí.

30 ZASTROW, Charles. *Introduction to social work and social welfare*. 10th ed. Belmont, CA: Brooks/Cole, c2010.

Dostupné z:

[https://books.google.cz/books?id=D89nSQMCBdoC&pg=PA61&dq=goals+of+social+work&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=goals&f=false] S. 51.

Role sociálního pracovníka se dá dle doslovného překladu z angličtiny nazvat „**agentem změny**.“³¹ To znamená, že se sociální pracovník svou činností snaží vyvolat pozitivní změnu ve společnosti. Tuto změnu nemusíme nazývat pouze změnou sociální právě proto, že předpokládáme, že péče o životní prostředí a sociální práce jsou provázány. Pokud se tedy sociální pracovník zaměří na činnosti spojené s komunitním zahradničením, má možnost vyvolat pozitivní změny jak v oblasti životního tak sociálního prostředí.

Při sledování zmíněných cílů bere sociální práce v úvahu **základní lidské potřeby**, protože pokud jsou dlouhodobě narušeny, dochází k újmě na psychickém zdraví. Jedná se o **potřebu budování vazeb**, která se týká našeho začlenění do společnosti, tedy socializace. „Jde o vrozenou potřebu navazovat vztahy.“³² Jedná se o **přirozené mezilidské vazby**. Další **potřebou je potřeba orientace a kontroly** ve vlastním životě. Je důležité mít možnost dosahovat svých cílů a dále předvídat a kontrolovat, kam se náš život bude ubírat. To můžeme nazvat autonomií. Dále se jedná také o **potřebu zvyšování vlastní hodnoty a ochranu vlastní hodnoty**, ve kterých jde o to, kdo vlastně jsme. Měli bychom mít možnost svým počínáním regulovat svou vlastní hodnotu. Té si musíme být také sami vědomi - tedy mít vlastní sebepojetí. A v neposlední řadě máme také **potřebu vyhledávat potěšení a vyhýbat se nepříjemnostem**, která je důležitá pro náš pocit spokojenosti. To je doprovázeno pocitem, který se dostaví tehdy, když vykonáváme činnost, která nás baví a jde nám. Na druhé straně bychom se, pokud možno, měli vyhýbat těm činnostem, které v nás vyvolávají pocity opačné, tedy negativní.³³ Tyto potřeby se dají také naplňovat na půdě komunitních zahrad a tomu

31 *Definition of social work*. In: International Federation of Social Workers. [online]. 2014 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>

32 HAUBENHOFER, Dorit. *Zahradní terapie: teorie - věda - praxe*. Brno: Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2013. S. 14 - 15.

33 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 14 - 15.

se budu věnovat podrobně v kapitole **2.5.5 Naplnění čtyř hlavních psychických potřeb pomocí zahradní terapie** a následně při zhodnocení s **Praktickou částí práce v Závěru celé práce.**

Zatímco **hlavními cíli politiky životního prostředí ČR** jsou: „zajistit zdravé a kvalitní životní prostředí pro občany žijící v ČR, výrazně přispět k efektivnímu využívání veškerých zdrojů a minimalizovat

„³⁴ Toto mohou komunitní zahrady pomáhat naplňovat právě svými činnostmi: zahradničením, kultivací prostředí, kompostováním, rozšiřování zeleně ve městě, apod.

To, jak tyto cíle komunitní zahradničení pomáhá naplňovat, píše v kapitole **2.6 Dopady komunitních zahrad, které mají vliv na životní prostředí, která podrobně pojednává o tom, jaké má dopady a následně při zhodnocení s Praktickou částí práce v Závěru celé práce.**

2. Komunitní zahrady

2.1 Vymezení pojmu

Je obecnou pravdou, že člověku prospívá pobyt v přírodě, s přírodou. Toto přirozené spojení je ve městech však velmi často narušeno, ne-li přerušeno, a tak obyvatelé měst mohou pocítit potřebu po jejich obnovení. Víme také, že čím je člověk starší, tím tuto potřebu cítí více. Potřeba návratu k přírodě může vést k touze po zahradničení, po práci s hlínou, po sázení rostlin, po pěstování bylinek, po okopávání záhonů a snad i k sklizení úrody. Může sloužit lidem všech věkových kategorií, svobodným i sezdaným, s dětmi či bez

34 *Státní politika životního prostředí České republiky 2012 - 2020* [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf)

nich, jedincům i skupinám. Velmi často však zahrady navštěvují rodiny či samoživitelé s dětmi.³⁵

Komunitní zahrady jsou místem, které většinou z vlastní iniciativy vytvořila místní komunita, potenciálně právě z touhy po přírodě. Jsou to zahrady, které se nacházejí uprostřed města na prostoru, který by byl jinak nevyužitý.³⁶ Tímto prostorem, který může hostit komunitní zahradu, může být záhon u obytného domu, nevyužitá plocha uprostřed sídliště, střecha vysokého domu,³⁷ vnitroblok či dvorek, bývalé parkoviště, vyklizený pozemek po zbořeném domě a podobně.

Vzhledem k tomu, že v těchto místech mnohdy není možné rostliny pěstovat přímo v půdě, jsou využívány jiné metody. Rostliny se v komunitních zahradách většinou pěstují v umělohmotných pytlích, v bednách vystlaných igelitem, na vyvýšených záhonech či v dalších nádobách, které jsou následně naplněny zeminou. To umožňuje pěstování i na znečištěné půdě, či naplňuje potřebu vyklizení prostoru, přeskupení věcí či přemístění celé zahrady na jiné místo, pokud se změní okolnosti.

Lidé, kteří zahradu využívají, předpokládají menší úrodu, zejména kvůli omezenému prostoru. Komunitní zahrady mohou fungovat, a fungují, právě proto, že své aktivity orientují nejen na „výsledky zahradničení“, ale zejména na setkávání se s lidmi z místní komunity a celkové kultivování vztahů uvnitř komunity. Specifickým rysem komunitní zahrady je totiž její sociální rozměr tím, že se zahrady otevírají veřejnosti.³⁸ Pořádají se v nich různé kulturní a společenské akce, akce týkající se zahradničení, života ve městě a podobně.

35 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 49.

36 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 5.

37 KIRBY, Ellen (ed.). *Community gardening*. Brooklyn: Brooklyn Botanic Garden, 2009. S. 9.

38 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 5.

2.2 Historie komunitního zahradničení, vznik a vývoj

Komunitní zahrady navazují na fenomén městských zahrad, který se rozvinul ve 30. letech minulého století ve Spojených státech. Městské zahrady zde vznikaly jako reakce na hospodářskou krizi a nedostatek potravin. Ze stejného důvodu vznikaly zahrady také ve Velké Británii během druhé světové války a později, v 90. letech 20. století, na Kubě. Tam se tyto zahrady nazývají organopónicos a plní funkci samozásobitelství i dnes, které je důležité jako prevence hladomoru.³⁹ Řada zahrad byla však v minulých desetiletích zrušena proto, aby vzniklo místo pro městskou zástavbu.⁴⁰

Na území našeho hlavního města Prahy najdeme zahrady, které zde byly již v 19. století a fungovaly především kvůli pěstování potravin. Jmenovat můžu například Rajskou zahradu na Vinohradech či zahradu u psychiatrické léčebny v Bohnicích, která dodnes své poslání naplňuje. Opomenout bych neměla také zahrádkářské kolonie, zřízené za účelem pěstování ovoce a zeleniny, které vznikaly na tehdejších okrajích měst.⁴¹

Ani tehdy nebyly zahrady používány pouze z čistě potravinových důvodů. Byla to také místa, kam mohli lidé v těžších chvílích uniknout a prožít příjemné chvíle na slunci společně s přáteli.⁴² Z městských zahrad se nedávno vyvinuly zahrady komunitní, které jsou situované co nejvíce „k centru dění“, tedy co nejvíce do zástavby města, co nejbližší místní komunitě. Stojí na nevyužívaných či zanedbávaných plochách.⁴³

V Praze vyrostly v roce 2012 první dvě komunitní zahrady. Jedna z nich se nachází na Jižním Městě a jmenuje se KC Zahrada. Druhá zahrada v Holešovicích nese název Prazelenina. Tyto zahrady byly inspirovány

39 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 4.

40 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 42.

41 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 4.

42 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 43.

43 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 5.

koncepty z Velké Británie, Německa, Švédska a Finska. Od té doby postupně přibývaly zahrady nové: Komunitní zahrada Smetanka na Praze 2,⁴⁴ Zebra v Braníku, Meduňka na Žižkově, Přírodní zahrada Na Domovině v Libuši, Plechářna na Černém mostě, Komunitní zahrada Vidimova, Otevřená zahrada Archangelská Kodaňská, Komunitní zahrada Krejčárek na Praze 3, Komunitní zahrada Kuchyňka v Troji a další. Zahrady vznikají hojně i na jiných místech ČR.

2.3 Cíle komunitního zahradničení

Slovo komunita může být vykládáno mimo jiné jako skupina lidí, věnujících se společné činnosti.⁴⁵ Je tedy zřejmé, že lidé, kteří se věnují komunitnímu zahradničení, musí alespoň částečně vnímat i společné sociální cíle či sociální smysl zahrady, a těmi jsou:

- **zahrada je otevřená veřejnosti** - zahrady nejsou uzavřené a ze své podstaty nabádají k navštívení,⁴⁶ i když je otevírací doba časově omezená.
- **vstřícnost ke znevýhodněným skupinám a místním lidem** - zahrady mívají vyvýšené záhony vhodné pro lidi na vozíku či seniory. Občanské sdružení Kokoza zaměstnává na své komunitní zahradě „lidi se zkušeností s duševním onemocněním,“⁴⁷ kterým napomáhá navrátit se do pracovního procesu. Zahrady v centru velkoměsta bývají většinou dobrým místem například pro integraci cizinců.
- **sdílení a sblížení** - v komunitních zahradách mají uživatelé možnost při práci poznat jeden druhého, sdílet své zájmy a nadšení z výsledku. Společně pořádají různé aktivity, které nepřímo nabádají k seznámení či k prohloubení známostí, a tím vznikají lepší vztahy ve společenství.⁴⁸

44 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 5.

45 *Slovník cizích slov* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/komunita>

46 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 53.

47 *Kokoza: Pracovní trénink* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.kokoza.cz/pracovni-trenink/>

48 PROCHÁZKOVÁ, Kateřina. *[Rozhovor s pracovníkem komunitní zahrady.]* Zápis viz. Příloha III.

To také posiluje místní komunitu v tom, aby sama organizovala své vlastní akce či se scházela z vlastní iniciativy.⁴⁹

- **myšlení orientované na péči o životní prostředí** - zahrada využívá prostor jinak nevyužitý.⁵⁰ Je to místo, kde se setkávají matky s dětmi. Děti se zde mohou naučit pozitivnímu přístupu k péči o životní prostředí přirozeným způsobem - při pozorování toho, co dělají dospělí.⁵¹ Ti zde mohou pořádat workshopy cílené nejenom na pěstování potravin a jejich následného zpracování, ale mohou se na ně navázat i programy o domácím kompostování či výrobě vermikompostů (to je „druh kompostování, kdy se ke zpracování organického materiálu využívají zejména žížaly“⁵²). To, co skutečně může děti nadchnout, je výroba hmyzích hotelů či ptačích budek.⁵³ Pozitivní je i to, že na zahradách se nepoužívají pesticidy.⁵⁴

2.4 Komunitní kompostování jako součást komunitních zahrad

Kompostování je proces, při kterém se působením mikroorganismů a přístupem vzduchu přeměňuje bioodpad na kompost. Kompost je plný živin a přidává se do půdy, aby zlepšil její kvalitu.⁵⁵ Bioodpad může tvořit až 40% domácího odpadu. Jeho opětovným využitím prostřednictvím kompostu se dá snížit množství odpadu na skládkách, snížit náklady na odvoz odpadu a vrátit hodnotné živiny opět do půdy⁵⁶ místo toho, aby byly znehodnoceny na skládce.

Komunitní kompostování je dáno zákonem, který dává obcím povinnost se o svoz bioodpadu starat.⁵⁷ I komunitní zahrada může svou iniciativou přispět

49 PROCHÁZKOVÁ, Kateřina. [Rozhovor s pracovníkem komunitní zahrady.] Zápis viz. Příloha III.

50 BRUCHTER, Milan. *Zakládáme a udržujeme ekozahradu*. Praha: Grada, 2012. Česká zahrada. S. 25.

51 PROCHÁZKOVÁ, Kateřina. [Rozhovor s pracovníkem komunitní zahrady.] Zápis viz. Příloha II.

52 BRUCHTER, Milan. Ref. 50. S. 25.

53 BRUCHTER, Milan. Ref. 50. S. 25.

54 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 53.

55 *Jak vyrábět kompost. Kompostuj: Vracíme, co si bereme*. [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z:

<http://www.kompostuj.cz/vime-jak/jak-vyrabet-kompost/>

56 *Kompostuj: Vracíme, co si bereme*. [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.kompostuj.cz/vime-jak/>

57 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 41.

k využití hodnotného bioodpadu a zřídít na své půdě komunitní kompost. Z vlastní zkušenosti vím, že takovými zahradami jsou komunitní zahrady Vidimova, Smetanka a tento rok se o to pokusí i zahrada Prazelenina.

Taková možnost může do komunitní zahrady přilákat nové zájemce, kteří bydlí v dané části města a o kompostování projevují zájem. Komunitní kompostování tedy může spojit místní komunitu a zlepšit vztahy uvnitř ní, a tím mít pozitivní dopad na sociální prostředí.⁵⁸ Že se tomu tak opravdu děje, uvádí například koordinátorka z komunitní zahrady Vidimova.

2.5 Možnost využití zahradní terapie na půdě komunitní zahrady

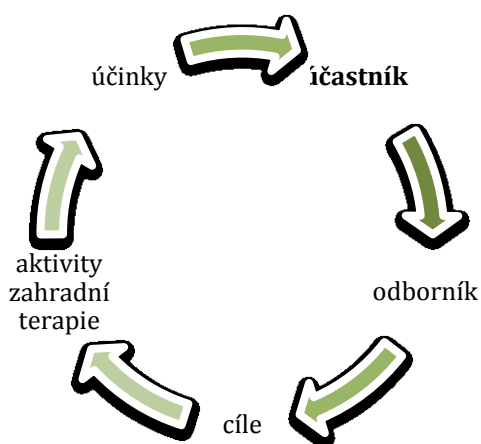
Zahradní terapie se zabývá činnostmi, která vychází z přirozeného tíhnutí člověka k přírodě. Je to proces, který předpokládá všeobecně známé pozitivní účinky kontaktu s přírodou na člověka. Na jeho tělo i mysl. Proto bych na úvod této kapitoly ráda uvedla, že účinky, které zde zmiňuji jsou účinky nejen zahradní terapie jako procesu pod vedením odborníků, ale také samotných činností v komunitní zahradě vykonávaných bez nutnosti užití zahradní terapie.

Zahradní terapie tyto účinky zesiluje, dává jim strukturu, cíl a možnost zpětného vyhodnocení díky vedení odborníka. A tak si účastník zahradní terapie lépe uvědomí to, co se s ním odehrává, pocítí účinky hlouběji a lépe si uvědomí, jak mu činnost pomáhá.

2.5.1 Co je to zahradní terapie

V různých publikacích se uvádí odlišné definice, a tak vymezení termínu zahradní terapie není jednoduché. Hlavní roli zde jistě hraje slovo „zahradní“ v kombinaci se slovem „terapie“, která není třeba vysvětlovat. Nelze však opomenout určité stěžejní prvky tvořící koloběh, které pod tento termín patří a které bych ráda uvedla znázorněné v Obrázku 1.

⁵⁸ *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Brno: Permakultura (CS), 2015. Klíč k soběstačnosti. S. 41.

Obrázek 1 Hlavní prvky zahradní terapie a průběhové schéma. Zdroj: HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 10.

Zahradní terapie je: „ozdravná metoda, která využívá pobytu v přírodě a pomáhá člověku cítit se lépe.“⁵⁹ Účastník je v kontaktu se školeným odborníkem, se kterým společně vytváří individuální cíle zahradní

terapie, ze kterých poté vycházejí konkrétní aktivity, při kterých jsou aplikovány určité metody a postupy, jež mají za následek účinky, které jsou následně vyhodnoceny.⁶⁰

2.5.2 Použití zahradní terapie

Zahradní terapie prospívá lidem všech věkových kategorií s různými obtížemi. Je možné ji využít s vedením jednotlivých odborníků či pod záštitou celých institucí. Těmi jsou zdravotnická zařízení poskytující služby lidem s psychickým onemocněním, pečovatelské domy, rehabilitační kliniky, domovy pro seniory i nemocnice a podobně.

Součástí zahradní terapie jsou jak činnosti aktivní tak pasivní. Pasivními aktivitami je sledování rostlin či odpočinek v zahradě. Činnostmi aktivními jsou na druhé straně všechny ostatní činnosti; tedy takové, které vyžadují pohyb.

Zahradní terapie má pozitivní účinky „v geriatrici; ergoterapii; ve speciální pedagogice u dětí, mladistvých i dospělých; k opětovnému

⁵⁹ Lipka: *Zahrady lipky, prostor pro zahradní terapii* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: http://www.lipka.cz/soubory/lipka_zahradni_terapie_brozurka_web--f4917.pdf
⁶⁰ HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 12.

profesnímu začlenění; při terapii osob s psychickým onemocněním; pro podporu vnímání, vztahové kompetence a schopnost navazovat vztahy; při rehabilitaci (například po mozkové mrtvici); při pohybových poruchách; při závislostech, při psychickém vyhoření nebo onemocněních způsobených stresem. Úspěchů je dosahováno rovněž v rámci resocializačních opatření u zločinců, při výkonu trestu a též při prevenci recidivy.⁶¹

2.5.3 Oblasti, které pozitivně ovlivňuje účinkuje zahradní terapie

Jak jsem již napsala v úvodu této podkapitoly, kontakt s rostlinami, práce na zahradě, pobyt na čerstvém vzduchu a v přírodě jsou prospěšné samy o sobě. Následující výčet účinků zahradní terapie je tedy dobré mít na paměti i u činností vykonávaných v komunitních zahradách.

Zahradní terapie je cílená přesně na potřeby daného člověka. Ten při aktivitách pro něj vybraných získává přesně to, co potřebuje, protože zahradní terapie působí na tělo i mysl pozitivně. Její účinky Maria Putz, ergoterapeutka a odbornice na zahradní terapii, rozdělila do několika oblastí. **Fyziologická oblast** se týká podpory a obnovy motorických funkcí a smyslového vnímání. Sazení rostlin je činnost vyžadující pečlivost, a tím rozvíjí jemnou motoriku. Vůně květin a struktura jejich listů stimuluje čich a hmat člověka, který je nevidomý. **Kognitivní oblast** zahrnuje poznávací schopnosti a týká se zejména: „získání nových schopností a dovedností v oblasti zahradnictví, procvičování vnímání a kreativity, zlepšování časové a prostorové orientace, komunikačních schopností a porozumění a zlepšování paměti.“⁶² **Psychicko-emocionální oblast** prezentuje duševní schopnosti. Pro její podporu je hodnotné získání stability, flexibility, zlepšení sebehodnocení i hodnocení ostatních osob, zájem o budoucnost a tolerování frustrace. **Sociální oblast** představuje vztahy s druhými lidmi. Podporují ji zejména úspěchy, které

61 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 11.

62 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 16.

souvisí s interakcí s ostatními uživateli zahrady a se zařazením jedince skupiny či komunity. **Oblast sebepojetí** reprezentuje vlastní obraz člověka o sobě samém. Zahradní terapie posiluje lepší vnímání vlastní hodnoty a přispívá k sebepoznání.⁶³

2.5.4 Role zahradní terapie v komunitních zahradách a vymezení pojmů

Ne každá komunitní zahrada slouží pro účely zahradní terapie, i když tomu tak může být a i když činnosti, které jsou na komunitní zahradě vykonávány, jsou shodné s činnostmi, které se provádí v rámci zahradní terapie. V předchozí podkapitole **2.5.1. Co je to zahradní terapie** jsem popsala, co zahradní terapie vyžaduje. Komunitní zahrada je primárně otevřenou zahradou místní komunity a není tedy vždy přítomen odborník na zahradní terapii.

Z tohoto důvodu je tedy nutné použít jiný termín pro popis činnosti, která se běžně v komunitních zahradách odehrává. Je jím termín **sociálně-terapeutické zahradnictví**: „proces pro zlepšení tělesného a duševního zdraví pomocí aktivního nebo pasivního zahradničení.“⁶⁴ Tento termín totiž sám o sobě nevyžaduje stanovení jakýchkoli cílů ani přítomnost odborníků a činnosti se nemusí vykonávat nijak standardizovaným způsobem.⁶⁵

Komunitní zahrada však může být místem, kde se zahradní terapie odehrává. Příkladem tomu je komunitní zahrada organizace Kokoza na Jižním Městě, která slouží jako tréninkové místo opětovného začlenění pro „lidi se zkušeností s duševním onemocněním.“⁶⁶

63 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 16.

64 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 20.

65 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 20.

66 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 5.

2.5.5 Naplnění čtyř hlavních psychických potřeb činnostmi prováděnými v komunitní zahradě

V podkapitole 2.5.3 **Oblasti, na které účinkuje zahradní terapie** jsem uvedla čtyři základní lidské potřeby, které můžeme pomocí zahradní terapie či činností vykonávaných na půdě komunitní zahrady naplnit takto:

- **Naplnění potřeby budování vazeb** - při zahradní terapii je budování vazeb klíčovou záležitostí. Dochází k němu od prvního kontaktu, přes samotné zahradnické činnosti až po závěrečné vyhodnocení cílů. Většinou se také jedná o skupinové aktivity, při kterých může člověk navázat snadněji vztah s druhou osobou.
- **Naplnění potřeby orientace a kontroly** - při plánování zahradní terapie je třeba činnosti orientovat tak, aby pomáhaly člověku pozitivní kontroly.⁶⁷ Vypěstování rostliny od semínka až po plody může být dobrým příkladem.
- **Zvyšování vlastní hodnoty a ochrana vlastní hodnoty** - zahradní terapie poskytuje řadu činností, které posilují pocit vlastního sebevědomí, uvědomění si vlastních schopností a vyvolání pozitivních emocí.
- **Vyhledávání potěšení a vyhýbání se nepříjemnostem** - z každé činnosti zahradní terapie by si člověk měl odnést nějaký pozitivní pocit. Pokud je něco, co je nám nepříjemné a vyhýbáme se tomu, měli bychom to nahradit činností, která nás k tomu nějakým způsobem přiblíží a pomůže nám se na věc podívat i z jiné perspektivy.⁶⁸

K naplnění hlavních čtyř psychických potřeb člověka dochází v komunitních zahradách také bez použití zahradní terapie. Přesvědčila jsem se o tom v rozhovorech se zaměstnanci zahrad. Konkrétní příklady pozitivních účinků, o kterých jsem se od zaměstnanců dověděla, uvádím v **Praktické části** své práce a naplnění potřeb pomocí komunitních zahrad vyhodnocuji v **Závěru** práce, jelikož vycházím právě z poznatků získaných ze zmíněných rozhovorů.

67 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 14.

68 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 14 - 15.

2.5.6 Přínos zahradní terapie pro konkrétní skupiny osob

Pokud se tedy zaměřím na zahradní terapii, kterou je možné provádět na půdě komunitních zahrad, mohu se také soustředit na její přínos pro jednotlivé skupiny osob, kterými jsou:

Starší lidé a geriatřiční pacienti

Pozitivní dopady zahradní terapie byly u seniorů pozorovány jak v oblasti fyzické a psychické tak v oblasti sociální. **Fyzické** (a následně i **psychické**) **změny** nastaly při léčbě (i prevenci) demence a Alzheimerovy choroby. Seniori se mohou věnovat především vaření, řemeslným činnostem a sázení rostlin ve vyvýšených záhonech či květináčích umístěných na stole v podstatě celoročně. Tyto činnosti např. napomáhají s poruchami spánku,⁶⁹ zlepšují sensorické vnímání, koordinaci, stimulují fyzickou i psychickou činnost. Napomáhají schopnosti kontaktu, vytvářejí pocit potřebnosti a motivace. Rostliny suplují rodinné příslušníky jako objekty péče. To vytváří pocit sebeúcty a zájmu o budoucnost.⁷⁰ **Sociálními přínosy** je interakce s lidmi a sociální integrace do společnosti,⁷¹ „což zmírňuje pocit osamění a odstraňuje depresivní prožívání“.⁷² Jiné studie uvádí, že zahradní terapie prodlužuje život účastníků, zkvalitňuje vzájemné porozumění a přináší celkovou radost ze života.⁷³

Děti a mládež

Podobně jako u seniorů, zahradní terapie přináší dětem a mládeži fyzická, psychická i sociální pozitiva. **Fyzické a psychické klady** jsou u dětí a mládeže velmi silné. Dnešní doba dětem neposkytuje příliš příležitostí být

69 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 102 - 103.

70 PUTZ, Maria. *Příroda jako životní prostor a Zahradní terapie pro seniory*. Prachatice: Domov seniorů Mistra Křišťana Prachatice, 2013. S. 8.

71 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 102 - 103.

72 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 103.

73 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 104.

v silném kontaktu s přírodou, a tak to pobyt v komunitní zahradě může nahradit. Pečování o rostliny a pobyt na zahradě napomáhá k: „zlepšování koordinace oka a ruky, stupňování výdrže, rozvíjet schopnost pozorování [...] a zlepšovat hrubou i jemnou motoriku,“⁷⁴ Být na čerstvém vzduchu nabádá k pohybu (což je prospěšné nejen pro děti s nadváhou), stimuluje smysly a umožňuje pochopit koloběh přírody.⁷⁵ Dále je také možné s dětmi trénovat **psychosociální dovednosti** a to je: kontakt s ostatními lidmi, jak požádat o pomoc, naučit se spolupráci, zapojovat vlastní iniciativu a kreativitu, jak nakládat s neúspěchem, jak přijímat a využít zpětnou vazbu, atd.⁷⁶ Zahrada podněcuje k tvorbě přátelství a napomáhá zlepšení mezigeneračních vztahů, a to nejen dětem se speciálními potřebami či psychickými problémy.

Lidé s psychickými obtížemi

U této skupiny osob jsou zaznamenány stejné pozitivní dopady, jako u předchozích dvou skupin. Zahradní terapie může zmírňovat nedostatky a naopak posilovat pozitivní dovednosti klienta.⁷⁷ „Při zahradní terapii se mohou formovat stanoviska a hodnocení, postoje a pocity. Při vnímání se totiž uplatňují nejen smysly, ale také schopnosti.“⁷⁸

Psychiatři pacienti mohou pocítit kontakt mezi svojí duší a zahradou, a to vede ke zlepšení sebepojetí, komunikačních schopností a znovunalezení zájmu k životu. Pro pacienty s depresemi zase může být kladné odpoutání se od negativního prožívání a jistá fascinace přírodou. Prokazatelné zlepšení zaznamenají osoby trpící úzkostí a stresem. Zahradní terapie může být dobrou volbou také pro klienty, kteří prožili vyhoření, i pro dospělé trpící schizofrenií.

74 MEIXNER-KATZMANN, Karoline. *Zahrada jako terapeutický prostor: rozvoj dětí s využitím zahrady*. Okříšky: Chaloupky, 2014. 30 - 31.

75 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 105.

76 MEIXNER-KATZMANN, Karoline. Ref. 73. S. 30 - 31.

77 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 107.

78 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 107.

Sociálním přínosem jsou opět pozitivní účinky na schopnost komunikace, zlepšení skupinových procesů, snížení dojmu osamělosti a podobně.⁷⁹

Lidé v rehabilitaci a s fyzickými obtížemi

Zahradní terapie se osvědčila jako vhodná například při rehabilitaci pacientů po cévní mozkové příhodě a také obecně při předcházení koronárního onemocnění srdce. Důležité je ale pacientům s fyzickými problémy zahradu přizpůsobit, aby ji mohli bez problémů používat. Hlavně těm, kteří k životu potřebují péči druhé osoby. I zde je zahradní terapie vhodnou volbou. Při jejím vykonávání je dobré klást důraz na péči o rostliny pacientem samotným, což mu poskytne možnost být v opačné pozici, než ve které se denně nachází.⁸⁰ Pokud se pacient nemůže dobře pohybovat, je možné alespoň stimulovat hmat pomocí různých přírodnin: kamínků⁸¹ a oblázků, šišek, rozličných druhů ořechů, listů, větviček, a podobně.

2.6 Dopady komunitních zahrad, které mají vliv na životní prostředí

V této a následující podkapitole se budu věnovat dopadům komunitních zahrad. Nejprve uvedu pozitivní efekty, které mají zahrady na životní prostředí. Tyto dopady se projeví v lokalitě, ve které komunitní zahrady jsou. Jejich vliv má však širší, nejen lokální působení.

2.6.1 Využití a změna městského mikroklimatu

Zahrady **doplňují městské prostředí o zeleň**,⁸² a tím v něm vytváří příjemné útočiště.⁸³ Rostlinám se ve městě může dobře dařit zejména proto,

79 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 108.

80 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 109.

81 *Zahrady smyslů: Význam zeleně pro tělesně postižené* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: https://is.jabok.cz/auth/el/JA10/zima2014/S534/um/Zahrady_smyslu5.pdf

82 MIKOVCOVÁ, Markéta. *Komunitní zahrady: jejich přínos a iniciativy vzniklé v České republice* [online]. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze Provozně ekonomická fakulta, 2013 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: http://tt.pef.czu.cz/Files/5_printVersion_382.pdf

že městská zástavba drží teplo a nejsou tu velké poryvy větru.⁸⁴ Rostliny na oplátku v ulicích čistí a zvlhčují vzduch a přinášejí stín, regulují lokální teplotu a celkově zkrášlují prostředí. Rostliny na sebe váží oxid uhličitý a produkují kyslík.⁸⁵ To vše přispívá k lepšímu mikroklimatu ve městě.

2.6.2 Ekologické benefity

Z činnosti týkající se pěstování rostlin plynou také pozitivní dopady na životní prostředí. V komunitních zahradách se nachází **komposty** pro zpracování rostlinného biologického odpadu jak přímo ze zahrady tak z domácností návštěvníků. Čímž se redukuje biologický odpad, který je jinak vyhazován do komunálního odpadu, kde způsobuje na skládkách poměrně značný problém. Bez přístupu vzduchu se tento odpad pod vrstvou jiného odpadu rozkládá a vytváří jedovaté plyny a kyseliny. Kompostováním se však dá využít prakticky všechen rostlinný biologický odpad, který v domácnosti vyprodukuje.⁸⁶ Díky tomu se z odpadu stane kompost, který je bohatý na živiny a znovu se dá využívat při pěstování rostlin a prospívá úrodě.⁸⁷ Nedochází tak ke ztrátě živin z půdy a naopak je posílen jejich koloběh.⁸⁸

Komunitní zahrady napomáhají ke zlepšení životního prostředí celkově, například podporují **snížování emisí při dopravě potravin**.⁸⁹ Pokud bychom alespoň část zeleniny, kterou zkonzumujeme, vypěstovali na okenních parapetech, balkónech, terasách a v komunitních zahradách, které mají pro pěstování dobré podmínky, mělo by to mnohé pozitivní dopady. Docházelo by ke **snížování znečištění půdy** (výskyt toxických látek v půdě ze zemědělského obhospodařování a zpracování) a ke **zpomalení znehodnocování biodiverzity**

83 NETTLE, Claire. *Growing community: starting and nurturing community gardens*. Adelaide: SA Health [and] Community and Neighbourhood Houses and Centres Association, 2010. S. 3.

84 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 15.

85 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 10.

86 BRUCHTER, Milan. Ref. 50. S. 19.

87 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 40.

88 NETTLE, Claire. Ref. 83. S. 3.

89 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 5.

rozsáhlým zemědělstvím zaměřeným na jednu plodinu. Dále by to by to pozitivně ovlivňovalo **globální oteplování** a **ničení lesů**.⁹⁰ Komunitní zahrady také mohou napomoci k zachování genetické rozmanitosti zeleniny tím, že využívají semínka lokálních rostlin, které se již přizpůsobily místu a jeho podmínkám.⁹¹

Zahrady mohou podporovat zužitkování (transpiraci) vody rostlinami.⁹² Bylo by také možné využít pro vytvoření komunitní zahrady plochou střechu domu, potáhnout jí nepropustnou izolací, nanosit na ni hlínu a v té pěstovat rostliny. Došlo by k **využití dešťové vody**, která by následně nezatěžovala kanalizaci.⁹³ Podobně se může dešťová voda využít tak, že je sbírána do barelů a poté se s ní zalévají záhony.

V mnoha zahradách se **jako materiál dá využít něco, co by se jinak vyhodilo**. Pokud tomuto předmětu dáme vyšší hodnotu tím, že ho přetvoříme, říkáme tomu procesu up-cycling, či upcyklace.⁹⁴ Dají se tak využít například staré europalety, ze kterých je možné vytvořit vertikální květináče; stejně tak lze vytvořit květináče ze starých pytlů a kartonové obaly mohou posloužit jako nádoby na sázení rostlin.⁹⁵ Dále se podobně mohou využít i hrnce, barely, obaly od potravin, popelnice či pytle, staré vany a také pneumatiky.⁹⁶ „Metoda up-cyclingu sama o sobě povzbuzuje fantazii a šetří rozpočet a zcela mimochodem i životní prostředí.“⁹⁷ V Komunitní zahradě Vidimova, zřízené organizací Kokoza, ze starých europalet vytvářejí vyvýšené záhony, ohrady pro kompost a květináče.⁹⁸

90 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 12.

91 NETTLE, Claire. Ref. 83. S. 3.

92 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 5.

93 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 16.

94 *Upcycling.cz. Co je to Upcycling?* [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.upcycling.cz>

95 MEIXNER-KATZMANN, Karoline. Ref. 73. S. 14.

96 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 16.

97 MEIXNER-KATZMANN, Karoline. Ref. 73. S. 14.

98 PROCHÁZKOVÁ, Kateřina. [Rozhovor s pracovníkem komunitní zahrady.] Zápis viz. Příloha III.

2.7 Dopady komunitních zahrad, které mají vliv na sociální prostředí

Komunitní zahrady se dotýkají dalších oblastí života člověka. V následujícím textu uvedu vlivy zahrad, které napomáhají vytvářet příznivé sociální klima. Mohou tak napomoci utvářet silnou a schopnou komunitu, vědomou si svých možností a potřeb a způsobilou usilovat o jejich naplnění.

2.7.1 Vytváření přirozených kontaktů

V městském prostředí může být těžké *navázat kontakt s lidmi v okolí*. Život je zde rychlý a poměrně anonymní. Prostor komunitních zahrad tedy může sloužit k navazování známostí a přátelství. Takovéto vztahy pak mohou být prospěšné pro řešení nejen osobních problémů.⁹⁹ V Londýnském centru čtvrti Camden například lidé založili komunitní zahradu, která slouží pro setkávání a spojování lidí v jinak anonymním velkoměstě.¹⁰⁰

2.7.2 Ekonomické benefity

Evidentní je také *snížení nákladů na samotný nákup těch potravin, které si člen komunitní zahrady může vypěstovat sám*. Na komunitní zahradě uživatelé sice nevyhledávají tolik jídla, aby již žádné nemuseli kupovat, přesto jim i to může pomoci snížit rodinný rozpočet.¹⁰¹ Klesnou také náklady na dopravu do supermarketu.¹⁰² V belgickém městě Ghent zastupitelstvo podpořilo projekt tzv. Sociálního supermarketu, který vznikl při komunitní zahradě v chudé části Rabot. V tomto supermarketu se prodávají výpěstky z již zmíněné zahrady a další lokální produkty. Ty si mohou lidé kupovat za speciální místní peníze, jež si vydělali v tzv. „pracovních dnech“, při zvelebování tamní lokality.¹⁰³ To poukazuje na vytvoření schopné komunity, která své pracovní schopnosti a sílu investuje do lokálního celku a získává zpět

99 MIKOVCOVÁ, Markéta. Ref. 82.

100 *Význam udržitelného rozvoje v komunitních projektech*. [online] [cit. 02.05.2016] Dostupné z: https://is.jabok.cz/auth/th/6325/jabok_b/Vyznam_uzrzelneho_rozvoje_v_komunitnich_projektech.pdf

101 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 11.

102 MIKOVCOVÁ, Markéta. Ref. 82.

103 ŠPIČANOVÁ, Jitka. Ref. 100.

co sama vytvořila. Tento systém dobře funguje a tak je možné, aby celek dál rostl, dobře se uživil, vytvářel nová pracovní místa a zachovával finance v dané lokalitě.

Kompost vytvořený ze surovin, které by se jinak vyhodily, slouží jako velmi **kvalitní hnojivo**. Zahrada a její **uživatel** tak **nemusí investovat do hnojiva**, stačí kompostovat svůj rostlinný biologický odpad.¹⁰⁴ Je to jak ekonomické tak ekologické. Dále také „produkcí zdravých potravin přispívají (komunitní zahrady) k rozvoji lokálních ekonomik, snižování nákladů na dopravu a zvyšují dostupnost lokálních potravin. Některé zahrady vytvářejí pracovní místa a to jak pro běžné občany nebo osoby se znevýhodněním.“¹⁰⁵ V zahraničí existují zahrady, které mají poměrně velikou úrodu, a tak mohou zeleninu, ovoce a bylinky dokonce prodávat.¹⁰⁶

2.7.3 Zdraví psychické i fyzické a celkový blahobyt člověka

Díky přirozenému pohybu v komunitních zahradách dochází ke **zvýšení fyzické aktivity, zlepšení psychického zdraví a k celkovému blahobytu člověka**.¹⁰⁷ Při zahradničení je třeba se ohýbat, předklánět, shýbat, nosit věci a podobně. Tělo se nenuceně protahuje a vlastně cvičí.¹⁰⁸ „Potrava pěstovaná vlastníma rukama má bonusový léčebný efekt ještě dříve, než ji sníte, je to terapie přírodou, kontakt se samotnou podstatou života, s kořeny vlastní existence, což v uspěchaných městech lidem často tragicky chybí,“¹⁰⁹ říká o pěstování zeleniny ve městě zastánce permakultury a ekologického zahradničení Jaroslav Svoboda. Zahradničení má také pozitivní terapeutické účinky, například při práci s alkoholiky či jinými lidmi, kteří se potřebují začlenit do komunity, nabízí totiž sociální aktivitu, při které není přirozené pít

104 BRUCHTER, Milan. Ref. 50. S. 19.

105 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 6.

106 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 10.

107 NETTLE, Claire. Ref. 83. S. 2.

108 NETTLE, Claire. Ref. 83. S. 2.

109 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 15.

alkohol.¹¹⁰ Aktivita na zahradě je všestranná a dá se praktikovat téměř většinu roku (od jara do podzimu).¹¹¹

Změna prostředí, ve kterém se obyvatel nachází, z čistě zástavbového městského, na prostředí plné zeleně, působí pozitivně na **podněcování jeho smyslů**: zraku, čichu, hmatu i chuti. Potravin na zahradě vypěstované pravděpodobně nenasytí všechny zúčastněné tak, aby si nemuseli obstarávat jídlo v obchodech. Pozitivním přínosem však může být i menší množství zdravých lokálních a sezónních potravin na zahradě vypěstovaných a tedy nenásilné **nabádání zúčastněných ke zdravému stravování**.¹¹² O těchto rostlinách také uživatel přesně ví, kde vyrostly a že nebyly ošetřeny žádnými chemickými látkami.¹¹³ Takové jídlo bude zdravé a plné živin. Studie o zahraničních komunitních zahradách prokázaly, že rodiny, které je využívají, jsou zdravější než ty, které je nevyužívají. Lokální potraviny také podporují imunitu.¹¹⁴

Práce na zahradě přispívá ke **zklidnění a vyrovnanosti** svým nenuceným a uvolněným prostředím.¹¹⁵ Pobyt v komunitních zahradách zapřičiňuje emoční stabilitu, zlepšení koncentrace a podporu kognitivních funkcí.¹¹⁶ Díky fyzické aktivitě, přísunu čerstvého vzduchu a pobytu v přírodě dochází k **uvolnění stresu, zlepšení nálady, pozitivnějšímu přístupu k životu a zkvalitnění spánku**. Rostliny mají celkově protistresový účinek, takže¹¹⁷ zahradničení působí **preventivně proti duševním onemocněním**.

110 CROSSAN, John a kol. *Glasgow's Community Gardens: Sustainable Communities of Care*. [online] Dostupné z:

http://www.gla.ac.uk/media/media_398225_en.pdf

111 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 43.

112 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 43.

113 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 10.

114 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 11.

115 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 44.

116 MIKOVCOVÁ, Markéta. Ref. 82.

117 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 44.

2.7.4 Pedagogický přínos

Dalším důležitým přínosem komunitního zahradničení je vzdělávání obyvatel. To se děje pomocí *workshopů*, které se týkají toho, jak pěstovat potraviny, jak kompostovat, jak si vyrobit a používat vermikompostér, jak chovat včely a podobně.¹¹⁸

Vedle toho se na zahradách lidé přirozeně učí všemožným znalostem a získávají dovednosti, které se týkají péče o životní prostředí, pěstování rostlin, zpracování potravin atd. Prostor je zde otevřený i pro experimentování a kreativní myšlení. Nemałym benefitem je vzájemné sdílení a učení se od sebe navzájem. *Komunitní zahrady jsou prostorem sdílení znalostí a zkušeností.*¹¹⁹

Díky tomu, že rodiče své děti přivedou do prostředí komunitní zahrady, jim umožňují vytvořit si *pozitivní vztah k* pěstování rostlin a ke *zdravému životnímu stylu celkově.*¹²⁰ Mladí lidé se zde mohou naučit, odkud pochází jídlo, procvičit si různé dovednosti, pochopit důležitost komunity, pečovat o životní prostředí a dalším životním dovednostem a třeba i vyzkoušet si své podnikatelské schopnosti.¹²¹

Velmi dobře si také umím představit, že by mohla komunitní zahrada sloužit jako *místo pro výuku přírodovědy* na základní škole. Z rozhovoru se spoluzakladateli Komunitní zahrady Smetanka jsem se dozvěděla, že do prostoru jejich zahrady chodí děti z několika mateřských školek, dále ji plánuje využívat místní dům dětí a mládeže.¹²²

118 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 5.

119 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 46.

120 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 5.

121 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 11.

122 JECHOVÁ, Kateřina. [Rozhovor s pracovníkem komunitní zahrady.] Zápis viz. Příloha II.

Komunitní zahrady nemohou svou produkcí nakrmit celou populaci. Lidé se v nich však mohou *naučit teorii i praxi v oblasti zahradničení a zdravého stravování*. Z toho vyplývají tyto přínosy:¹²³

Správné stravování (food justice) - jak pěstovat, prodávat a jíst zdravé jídlo. To, co je zdravé, je čerstvé, plné důležitých látek, lidé si to mohou dovolit. Navíc je to v souladu s místní kulturou, roste to v dané lokalitě a s důrazem na blahobyt země, zvířat i lidí, kteří na ní pracují.¹²⁴

Bezpečné stravování (food security) - je postaveno na třech pilířích: *cenová dostupnost, přístupnost a správné použití* (hlavně z hlediska výživy a hygieny).¹²⁵

Komunitní zahrady vytvářejí prostor, ve kterém se lidé učí, jak přistupovat ke svému zdraví, vlastnímu a komunitnímu blahobytu a k demokratickému občanství.¹²⁶ Pracovnice komunitní zahrady v anglickém Glasgow shrnula pozitiva takto: „U nás v komunitní zahradě můžeme vidět, jak se utváří celostní přístup k problémům se zdravím a environmentální a sociální soudržností. Lidé se zde vzdělávají, starají se o rostliny, o sebe i o ostatní lidi, a tím celkově „rostou“. Komunitní zahradničení je speciální druh aktivity, která napomáhá zdokonalit, udržovat a zachovat náš „svět“ abychom v něm mohli žít.“¹²⁷

2.7.5 Sociální inkluze a soudržnost komunity

V zahradách je kladen důraz na *sociální inkluzi*. Mohou se zde potkat různé typy lidí. Při práci si vyprávějí příběhy, vyměňují nápady a rady, a tak společně vytvářejí nový „městský“ prostor. Dochází tedy k *pozitivním*

123 CROSSAN, John a kol. Ref. 110.

124 CROSSAN, John a kol. Ref. 110.

125 CROSSAN, John a kol. Ref. 110.

126 CROSSAN, John a kol. Ref. 110.

127 CROSSAN, John a kol. Ref. 110.

sociálním a psychickým procesům, které vedou k *celkovému blahobytu jedince*, a tak pozitivně ovlivňují jeho *počínání v komunitě i ve společnosti*.¹²⁸

V komunitní zahradě se často setkávají lidé, kteří pocházejí z různého prostředí a kteří mají odlišné životní zkušenosti. Tím, že sdílejí stejný cíl, jim pomáhá vytvářet aktivní sousedské skupiny.¹²⁹ Je to dobrá *příležitost*, jak *posílit komunitu*. Tyto skupiny se spolu učí různým dovednostem, které jim napomáhají k tomu, aby byly nejen schopny *prosazovat své potřeby a cíle*, ale také jich dosahovat.¹³⁰ Iniciativy, vycházející z lidí samotných, posilují komunitní sebevědomí a oživují občanskou společnost.¹³¹ Společně také mohou s politiky zasahovat do plánovaných úprav městské části a pozitivně tak ovlivnit budoucnost části zástavby. Díky tomu například nebude muset zahrada ustoupit jinému využití místa a plocha tak zůstane zelená.¹³²

Existují zahrady, které napomáhají *integraci* lidí se znevýhodněním *do společnosti*. V Nizozemsku existuje projekt komunitních zahrad, které zřídil *Místní úřad pro sociální záležitosti a zaměstnanost* za účelem inkluze „sociálně vyřazených lidí“. Tito lidé napomáhali zahrady plánovat, navrhovat, rozvíjet celý projekt, naplňovat požadavky pro jeho uskutečnění a celkově se spolupodíleli svými nápady i prací. To silně podpořilo místní komunitu.¹³³

Prokazatelné jsou také dopady na *kriminalitu*, která v okolí komunitních zahrad klesá.¹³⁴ Je tomu tam proto, že se více lidí nachází venku v dané lokalitě a jsou si víc vědomi negativního chování, které se tam odehrává.¹³⁵ Lidé tu potkají a poznají své sousedy.¹³⁶ Tím se sníží anonymita, která může kriminální činnost podporovat. Zlepšit se také může míra vandalizmu v dané

128 CROSSAN, John a kol. Ref. 110.

129 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 11.

130 CROSSAN, John a kol. Ref. 110.

131 MIKOVCOVÁ, Markéta. Ref. 82.

132 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 45.

133 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 94.

134 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 6.

135 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 9.

136 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 11.

lokalitě, protože člověk, který se zapojuje do zkrášlení prostoru a věnuje tomu svůj čas a sílu, nebude mít následně chuť ani důvod tento prostor ničit.¹³⁷

Komunitní zahrady mohou být dobrou příležitostí pro cizince, jak se začlenit do majoritní společnosti.¹³⁸ Mohou napomáhat v *kulturní asimilaci a integraci*: je to totiž prostor, ve kterém se pozitivním způsobem mohou rozpoznat a přijímat kulturní rozdíly.¹³⁹ Lidé, sdílející stejné zájmy a cíle, mohou vzájemně spolupracovat, a tím bojovat *proti izolaci*. Ta může být zdrojem všemožných sociálních problémů.¹⁴⁰

Roli zde také hrají pozitivní sociální návyky. Těmi jsou pravidla slušného chování a úcta a tolerance vůči druhým lidem. V pozadí nezůstává ani vnímání vlastních práv a povinností a taktéž zlepšování oboustranné komunikace.¹⁴¹

2.7.6 Prostor pro kulturu

V prostorách zahrad se mohou konat například různé přednášky, výstavy, koncerty a další kulturní akce.¹⁴² „Všechny tyto aktivity přispívají k tomu, že se daná plocha zeleně stává pevnou součástí dané části města, etabluje se a je všeobecně uznávána a akceptována.“¹⁴³

2.7.7 Poznávání životního prostředí

Na jedné straně se lidé na zahradě naučí neformálním a nenuceným způsobem různým dovednostem, které se týkají práce na zahradě a různým vědomostem o přírodě a *problematické zemědělské produkce*. Na straně druhé se mohou na půdě komunitní zahrady konat různé vzdělávací akce pod vedením lektorů.¹⁴⁴ Takové zahrady nalezneme ve Spojených státech

137 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 45.

138 KIRBY, Ellen (ed.). Ref. 37. S. 10.

139 NOSKOVÁ, Michaela. Ref. 20. S. 6.

140 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 45.

141 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 44 - 45.

142 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 45.

143 HAUBENHOFER, Dorit. Ref. 32. S. 45.

144 CROSSAN, John a kol. Ref. 110.

Amerických, například na Manhattanu, a jsou místem pro názorné vzdělávání obyvatel v péči o životní prostředí.¹⁴⁵

2.8 Případné negativní dopady a zkušenosti

Během shromažďování informací o komunitních zahradách jsem nenalezla žádné negativní dopady těchto zahrad na lidskou společnost. Jedinou negativní zmínkou byly zkušenosti pracovníků zahrad s krádežemi a ničením úrody místními obyvateli. Takové zkušenosti měla Komunitní zahrada na Chodově¹⁴⁶ a Komunitní zahrada Jedlé město v Bratislavě.¹⁴⁷

145 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 94.

146 PROCHÁZKOVÁ, Kateřina. Ref. 48.

147 *Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Ref. 21. S. 85.

3. Praktická část

V této části práce se zaměřuji na ucelené profily či charakteristiky tří komunitních zahrad v Praze: Vidimova, Smetanka a Prazelenina. Oslovila jsem šest významných komunitních zahrad v Praze a zajímala se o to, zda bych s jejich pracovníky mohla o jejich zahradě hovořit. Se třemi z těchto šesti zahrad se mi podařilo navázat kontakt a došlo k uskutečnění rozhovorů. Z mého pohledu tedy tyto zahrady patří k těm aktivnějším. Rozhovory s pracovníky zahrady mi posloužily pro sepsání zmíněných profilů zahrad. Základní informace o zahradách, které jsem potřebovala pro to, abych vytvořila otázky a také abych se mohla při rozhovorech konkrétně doptávat, jsem shromáždila z jejich webových stránek. Díky znalostem, které jsem získala při sepsování rešeršní části práce, jsem mohla problematice porozumět a také mi pomohly najít témata, na která se při rozhovorech zaměřit. Popisy jednotlivých zahrad by s nimi měly korespondovat. Na místě zahrady jsem pro lepší ilustraci daného místa pořídila fotografie, které doplňují jednotlivé profily.

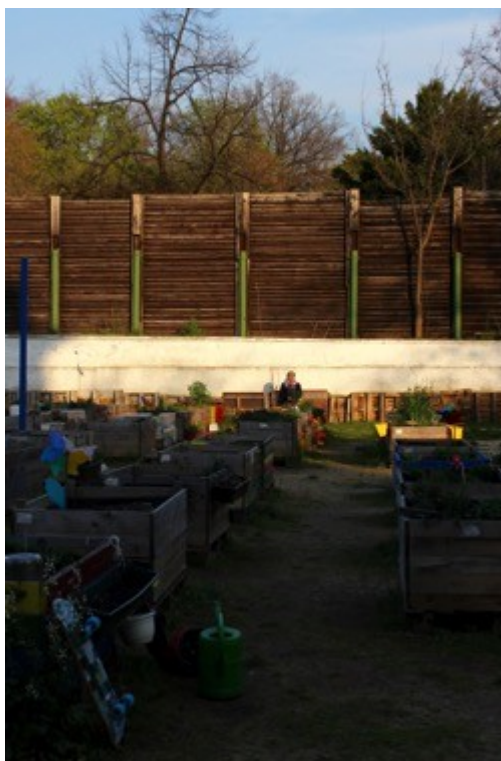
3.1 Komunitní zahrada Smetanka

Rozhovor o Komunitní zahradě Smetanka jsem vytvořila s paní Kateřinou Jechovou, jednou z jejích zakladatelek. Zahrada se nachází na pražských Vinohradech v ulici Na Smetance. Okolí zahrady je poměrně rušné a z větší části obklopené budovou základní školy a obytnými domy.

Pozemek zahrady je velký, není zabetonovaný a je obklopený vysokými dřevěnými ploty, které odhlučňují silnici. V nejrušnější části zahrady, v rohu u křižovatky, se nachází malé hřiště se sítí. V protějším rohu je postavené dětské hřiště a kompost. V protilehlé části pozemku stojí zázemí zahrady se sociálním zařízením a kuchyní. Uživatelé zahrady pěstují rostliny nejen ve vlastních dřevěných truhlících, ale je zde také veliký společný záhon pro všechny. Mezi záhonky je uvolněné místo pro lavice se stoly.

Obrázek 2 Záhony a zázemí zahrady Smetanka

Obrázek 3 Pohled na zahradu v podvečer

Motivace založení komunitní zahrady Smetanka

Tato komunitní zahrada byla založena skupinou přátel, kteří bydlí na Vinohradech. Líbil se jim koncept komunitního zahradničení, který někteří z nich znali ze zahraničí, a tak se shodli na tom, že by bylo příjemné podobný prostor vytvořit. Hlavním důvodem, proč zahradu založili, byl pro ně její komunitní aspekt. Chtěli, aby zahrada sloužila jako místo, kde se lidé mohou potkávat, lépe se poznávat a posilovat vztahy právě při práci a pořádání různých aktivit. Aspekt zahradničení byl pro ně až druhořadý. Proto se také motem Komunitní zahrady Smetanka stala věta: „*Pěstujeme zeleninu, pěstujeme sousedské vztahy.*“

Jak zahrada funguje a jakým způsobem se financuje provoz komunitní zahrady Smetanka

Spolek Zelená zahrada Smetanka založili iniciátoři její myšlenky a stali se jeho členy. Sami vytvořili projekt komunitní zahrady a ten byl následně schválen městskou částí Praha 2. Na jeho základě byl spolku pronajat pozemek, kde zahrada stojí. Dále byl pak pod záštitou spolku zřízen klub, jehož členy jsou uživatelé zahrady. V minulosti získal spolek malé finanční částky z grantů od nadace Via a městské části Prahy 2. Pravidelným příjmem jsou však sezónní poplatky 1200 Kč za truhlík, které platí jejich uživatelé. Z toho je placen provoz zahrady. To znamená nájem městu, spotřeba vody, elektřiny, provoz zázemí, pořízení hlíny, truhlíků, nářadí, a podobně. Toto vše je členům plně k dispozici. Uživatelé zahrady se střídají na službách, při nichž mají povinnost dohlížet na chod zahrady. Na zahradě totiž platí provozní řád. Členové klubu znají kód ke vstupním vratům, a tak mohou do zahrady přijít kdykoliv. Pro veřejnost je zahrada otevřená odpoledních hodinách od 17h do 20h.

Pro jaké účely komunitní zahrada Smetanka slouží

Ze své podstaty zahrada slouží pro **pěstování rostlin a příležitost vytvářet a kultivovat mezilidské vztahy**. Do zahrady chodí jednotlivci, rodiče s dětmi, senioři a využívají ji také školky, které nemají svou zahradu. Letos bude pravděpodobně zahradu navštěvovat i děti z domu dětí a mládeže. Čas od času zahradu využije pro své potřeby i nějaká nezisková organizace. Při pobytu na zahradě **uživatelé pracují, odpočívají a baví se**. Rodiče využívají zahradu jako prostor, ve kterém se jejich **děti můžou učit, jak vypadají rostliny** a jak je potřeba se o ně starat při čekání na úrodu. Děti mají příležitost se tu potkat s dalšími dětmi a hrát si. Důležitou součástí aktivit zahrady jsou **společenské akce**, které zde pořádá buď sám spolek či členové klubu. Jsou jimi: slavnostní otevření nové sezóny na zahradě, halloweenský den, mikulášskou besídku, apod. Členové klubu mají **příležitost zde organizovat různé činnosti** - soukromé (např. rodinné oslavy) i veřejné (např. turnaj ve volejbale). Je třeba se na nich jen dopředu domluvit s členy spolku. To udělali například pořadatelé kočárkové jízdy Prague Pride (tj. festival na podporu homosexuálů, který je každoročně pořádán v Praze), kteří se na půdě zahrady sešli a připravili tuto akci.

Jaké má komunitní zahrada Smetanka dle úsudku spoluzakladatelky dopady na:

- **Životní prostředí** - Pozemek, který nebyl využitý a silně chátral, je nyní v dobrém stavu a osázený množstvím rostlin. Spolek ho kultivuje a vytvořil zde dětský koutek. Na zahradě v podstatě dochází k edukaci péči o životní prostředí nenucenou formou. Děti pozorují, jak klíčí rostlina, jak jí pomáhat vyrůst, jak ji chránit a jaké přináší užitky, pokud se vše vydaří. Část lidí se zde naučila třídít odpad a někteří do zahrady chodí kompostovat.

- **Sociální prostředí** - Lidé z dané lokality se v zahradě mohou poznat, prohloubit vztahy a vytvořit jistou komunitu, popřípadě utvořit více skupin v rámci komunity. Účastníci se postupně naučili více se zapojovat do chodu zahrady. Cítí za ni jistou zodpovědnost, váží si jí a jsou vděční za to, že ji mohou navštěvovat. Díky tomu vzniká silnější sociální soudržnost dané komunity. Existuje zde možnost, že by se spolek v budoucnu v rámci zahrady prováděl prevenci sociálně patologických jevů (tj. nezaměstnanost, chudoba, násilí, závislosti, apod.).

3.2 Komunitní zahrada Vidimova

Komunitní zahrada Vidimova se nachází na pozemku Městského úřadu Prahy 11 na Jižním Městě. Rozhovor jsem učinila s její koordinátorkou Kateřinou Procházkovou. Zahrada na první pohled v prostředí nevyniká, je poměrně malá, různorodě členěná a obklopena vysokými panelovými domy. Okolí zahrady je klidné, rostou zde vysoké stromy, není tu slyšet hluk dopravy a vzduch je čistý. Za vraty se příchodová cesta zvedá do kopce a navazuje na vyasfaltovaný prostředek pozemku. Po obvodu a na svahu je plocha zatravněná. Roste tu množství stromů a keřů. Na slunečných místech jsou prozatím prázdné truhlíky. Pro předpěstování sazenic slouží skleník a opodál stojí kompostovací toaleta. Nechybí ani zázemí pro uživatele zahrady. V rohu pozemku u plotu je kompost, který je dobře přístupný i z jeho vnější strany.

Obrázek 4 Zahrada v kontextu s jejím prostředím

Obrázek 5 Záhony zahrady na pozemku Městského úřadu

Motivace založení komunitní zahrady Vidimova

Zakladatelkami Komunitní zahrady Vidimova jsou Lucie Matoušková Lankašová a Kristina Regalová, které cítily potřebu věnovat se péči o životní prostředí. Společně nejprve založily společensky prospěšný podnik Kokoza a poté komunitní zahradu na Černém mostě. K této aktivitě také přidaly propagaci vermikompostování. Komunitní zahrada Vidimova byla v roce 2014 jejich dalším projektem. Zakladatelky si přály, a stále přejí, aby zahrada plnila komunitní funkci a aby přispívala ke zlepšení prostředí ve městě.

Jak zahrada funguje a jakým způsobem se financuje provoz komunitní zahrady Vidimova

Podnik Kokoza vytvořil projekt, na základě kterého získal grant Mluvme spolu od nadace Via, která kontroluje, na co jsou peníze vynaloženy a zda je to smysluplné. Peníze nadaci poskytla společnost T-Mobile. O zahradu se stará koordinátorka, která plánuje vše potřebné, co se týče chodu zahrady. Finance z grantu pokryjí plat koordinátorky, materiál (staré palety) a výrobu záhonů, náradí, výbavu zázemí s kuchyní, zpracování posekaného dřeva, úpravu kompostéru, zeminu a podobně. Záhony a pískoviště vyrábí integrační dílna, kde pracují lidé se zkušeností s duševním onemocněním, kteří jsou placeni částečně penězi z grantu a částečně městským úřadem. Zahrada se nachází na pozemku městského úřadu, kterému platí nízký nájem. To však znamená, že může úřad mluvit do toho, co se na pozemku odehrává.

Zahrada přijímá členy a ti se rozhodují, zda chtějí být členy aktivními či neaktivními a jestli chtějí malý či velký záhon. Od toho se odvíjí cena užívání zahrady a záhonu na sezónu. Aktivní člen platí za členství méně, jelikož také vypomáhá s péčí o celou zahradu, kde občas pomůže posekat trávu, vyplít záhon, zalít květiny a podobně. Aktivní člen s menším záhonem

zaplatí 600 Kč a s větším 900 Kč; neaktivní člen 1000 Kč za menší záhon a 1300 Kč za větší záhon za sezónu.

Pro jaké účely komunitní zahrada Vidimova slouží

Zahrada slouží jako místo, kde mohou lidé v záhoncích pěstovat rostliny. Neméně důležitý je však aspekt komunitní. Když do zahrady lidé přijdou zasadit rostlinku či se jen starat o ty již zasazené, trvá jim to poměrně krátkou dobu. Poté mají čas na zahradě relaxovat na čerstvém vzduchu, seznámit se s novými lidmi, popovídat si o úrodě a podělit se o své zkušenosti nebo naopak nějaké rady získat. Zahrada je také vhodná pro pobývání s dětmi. Ty jsou zde v bezpečí a také se zde mohou sdružovat s dalšími dětmi. K tomu všemu je zahrada uzpůsobena - vyskytují se zde lavičky a stoly a volný prostor na trávníku. Navíc je tu možnost kompostovat, přes kterou se lidé často dostanou k samotnému zahradničení. Na zahradě se pořádají různé společenské akce, které mají za účel napomoci k vytváření komunity, k příjemnému trávení času či k tomu se něco nového dozvídat. A tak již sami uživatelé mají zájem na zahradě akce pořádat. To Kokoza plně podporuje. Na zahradě probíhal například restaurant day, kdy paní z okolí zahrady napekla a navařila jídlo a to na zahradě prodávala. Dále se konalo zahájení a zakončení sezónního provozu a dětský den, jehož součástí byly workshopy pro děti cílené na poznání rostlin a přírody, hrálo se divadlo a uspořádal se táborák.

Jaké má komunitní zahrada Vidimova dle úsudku koordinátorky dopady na:

- **Životní prostředí** - na zahradě probíhá nenucená edukace péče o životní prostředí. Nejen, že se zde děti naučí, jak vypadají rostliny a jak je třeba se o ně starat, ale také to, že existuje kompost a že zbytky rostlin, ovoce a zeleniny patří do něj. Lidé v okolí mají místo, kam mohou svůj rostlinný

biologický odpad nosit. Navíc je na zahradě možné získat informace o domácím vermikompostování.

Příkladem může být postarší pán, který žije naproti zahradě. Ten velmi dlouhou dobu vozil rostlinný biologický odpad, který doma vyprodukoval v kuchyni a na balkóně, do blízkého lesa. Tam ho zahrabával do země. Bylo mu líto odpad, který má spoustu živin, vyhodit jen tak do komunálního odpadu. Když se dozvěděl o komunitním kompostování v zahradě Vidimova byl nadšen a hned toho začal odnášet zbytky tam.

Zahrada do budoucna plánuje kompost rozšířit, aby ho mohlo využívat více lidí z okolí, protože o to mají veliký zájem. Následně by zpracovaný kompost mohla zahrada za poplatek poskytovat dalším zájemcům, zatím je kompost využíván pouze na zahradě. Díky tomu by se tedy lokální rostlinný odpad dostal zpět k lidem, kteří by ho využívali pro hnojení svých rostlin. Bioodpad takto využitý není znehodnocený, neodnáší se z dané oblasti a neputuje na skládku.

- **Sociální prostředí** - lidé na jinak anonymním sídlišti mají prostor, kde se mohou seznámit a lépe poznat. To je již nyní zřejmé, protože lidé, kteří se znají ze zahrady, se potkávají na ulici, v knihovně, povídají si spolu, a tím vytváří pozitivní sociální vazby. Díky nim si vyměňují různé životní zkušenosti, vycházejí si vstříc, tolerují se, nemají spolu konflikty a jsou pozitivně naladěni. Zkušenost v komunitní zahradě v lidech posiluje potřebu starat se více o prostor, ve kterém žijí, a jejich iniciativu pěstovat vztahy. Prostor také vybízí k využití pro pořádání akcí. Neopomenutelné je, že jsou zde zaměstnáváni lidé se zkušeností s duševním onemocněním a tím mají možnost se postupně navrátit zpět do pracovního procesu.

3.3 Komunitní zahrada Prazelenina

Tato zahrada se nachází v pražské čtvrti Holešovice a využívá pozemek mezi činžovními domy, který je určený pro stavbu budovy. Zahrada je poměrně malá, ze dvou stran obklopená domy a ze zbylých stran plotem z vlnitého plechu. Pytle, ve kterých uživatelé zahrady pěstují svou úrodu, stojí na dřevěných paletách a podloží ze štěrku. Dominantou zahrady je stará dřevěná maringotka, která slouží jako bar a kavárna. K maringotce náleží také posezení složené z rozličných druhů židlí a stolů. U zdi jednoho z domů je nainstalovaný kohoutek s vodou. Vedle vchodu do zahrady stojí dvě mobilní toalety. Za plotem zahrady je slyšet hluk rušné ulice. Slunce na pozemek svítí převážně kolem poledne, protože ráno i večer paprsky zastíní okolní budovy. Rozhovor mi poskytl Filip Volavka, který je dobrovolníkem v Prazelenině.

Obrázek 6 Osázené pytle na pěstování

Obrázek 7 Kavárna a bar v maringotce

Motivace založení komunitní zahrady Prazelenina

Komunitní zahradu Prazelenina založil v roce 2012 s pomocí Jiřího Nováka Matěj Petránek, který se nechal inspirovat komunitní zahradou, kterou viděl v Helsinkách při pobytu na studijním programu Erasmus. Motivací pro ně byla vidina místa, příjemného nejen pro zábavu, ale také majícího komunitní a socializační aspekt. Prazelenina se tak měla stát prostorem, ve kterém se lidé budou poznávat a potkávat.

Jak komunitní zahrada Prazelenina funguje a jakým způsobem se financuje její provoz

Zahrada je pěstitelským klubem s kavárnou, zřizuje ji občanské sdružení Prazelenina, které má asi 30 členů. Ti o všech záležitostech zahrady demokraticky jednají, část z nich také ve svém volném čase obsluhuje provoz maringotky. Přestože je provoz zahrady i maringotky postaven na dobrovolnosti, vše funguje bez problémů. To poukazuje na sílu této komunity. Hlavní činnost Prazeleniny spočívá v provozování komunitní zahrady a v pořádání kulturních akcí. Vedlejší činností je potom provozování maringotky jako kavárny a baru, díky nimž je zahrada ekonomicky soběstačná. Samotné poplatky za využívání pytlů na pěstování by na provoz nestačily. Na pozemek se vejde 120 pytlů, z toho 20 využívají bez poplatku dobrovolníci a zbylých 100 za poplatek 1000 Kč na sezónu, je k dispozici dalším zájemcům. Většina nákladů na provoz zahrady je placena z těchto pronájmů. Na zahradě je překvapivé to, že je v podstatě mobilní. Zatímco jiné zahrady ve městě jsou stále na jednom místě, zakladatelé Prazeleniny museli od začátku projektu myslet na to, že musí být schopni se přestěhovat na jiný pozemek. To také museli již několikrát udělat kvůli tomu, že jim nebyla prodloužena smlouva s majiteli pozemků. Přemístění je však velice nákladné a náročné.

Pro jaké účely komunitní zahrada Prazelenina slouží

Komunitní zahrada Prazelenina slouží jako místo, ve kterém mohou obyvatelé Holešovic pěstovat bylinky, zeleninu a jiné rostliny. Do budoucna zde spolek zřídí také možnost kompostování domácího rostlinného bioodpadu. Lidí se tu především setkávají. Nalézají zde útočiště zvláště rodiny s dětmi, protože zahrada skýtá dobré podmínky pro hru s dalšími dětmi. Navštěvují ji obyvatelé všech věkových kategorií, s dětmi i bez dětí, v páru i samostatně. Mají možnost se poznávat u svých záhonů s rostlinami a mohou si vyměňovat různé rady či nápady ohledně pěstování. Sdružení se snaží podporovat interakci mezi uživateli například tím, že je vyzývá, aby se domluvili se sousedem na zalévání záhonu po dobu jejich nepřítomnosti. Lidé se setkávají také při odpočinku a posezení na lavičce, kde mimoděk zapředou rozhovor. Navazovat kontakty a prohlubovat vztahy mohou návštěvníci při společenských akcích, které se zde často konají. Jsou jimi například: akustické koncerty, šachové turnaje, sobotní snídaně, táboráky pro děti s opékáním vuřtů, malířské či fotografické workshopy, dětské dny a vybíhají odtud nadšenci běhu. Vzhledem k tomu, že je místní komunita již velice dobře sžita, jsou tyto akce pořádány převážně právě z její iniciativy. Dříve byly akce konány ze strany sdružení.

Na půdě zahrady také dříve stála pec na chleba, kterou postavila skupina lidí ve spolupráci s centrem DOX. Díky tomu zde vznikaly různé workshopy týkající se výroby chleba. Tento rok je však pec přemístěna do jiné lokality kvůli nedostatku místa. Dřívější prostor zahrady byl také obohacen hřištěm na petang, pingpongovým stolem a pískovištěm pro děti. To chce sdružení v budoucnosti obnovit, až pro to budou opět vhodné podmínky.

Jaké má komunitní zahrada Prazelenina dle úsudku dobrovolníka dopady na:

- **Životní prostředí** - Pěstěná zahrada poskytuje příjemné prostředí pro odpočinek v centru velkoměsta. Uživatelé si svými výpěstky mohou zpestřit jídelníček a doplnit ho o bylinky a zeleninu místo toho, aby tyto potraviny kupovali v supermarketu. Rodiče při pěstování učí své děti, které by ve městě jinak neměly příležitost se se zahradničením setkat, mít pozitivní vztah k přírodě. Ukazují jim, jak rostou rostliny, že se o ně člověk musí starat a co se stane, když náhle zahradu zasáhnou kroupy, silný vítr a déšť. Děti se dozvídají také o roli žížal, včel, mšic, mravenců a jiného hmyzu. Využívá se zde také starých věcí formou up-cyclingu. Podporuje se zde recyklace odpadu a nábytek je shromážděn od lidí, kteří ho již nepotřebovali.
- **Sociální prostředí** - Zahradu v minulosti navštěvovaly děti z mateřských školek, aby se učily pěstovat rostliny a pobyly na čerstvém vzduchu. Prostředí zahrady přispělo k vytvoření soudržné komunity, lidé se v dané lokalitě opravdu znají, dříve se jen míjeli na ulicích. Dobrovolníci z občanského sdružení mají velice dobré kontakty se zastupiteli Prahy 7. Mnozí z nich zde v minulosti také pěstovali či stále pěstují, zahradu aktivně a formálně podporují a zaštiťují. Jsou si vědomi dopadů, které zahrada přináší a oceňují jejich přispívání k oživení této městské části. Sdružení má tím pádem velice dobrou příležitost se zastupiteli diskutovat o problémech týkajících se nejen provozu zahrady, ale také dalších lokálních otázek. Zastupitelé se s nimi o místních záležitostech radí a zajímají je jejich názory týkající se života v lokalitě.

Závěr

V úvodu své práce jsem si stanovila jako cíl poukázat na to, že komunitní zahrady mohou sloužit jako nástroj při zkvalitnění prostředí životního i sociálního. V rešeršní části práce se mi podařilo zjistit, že člověk je neoddělitelně spjatý s prostředím, ve kterém žije, a že sociální práce i péče o životní prostředí předpokládají tuto provázanost a tudíž jsou propojené.

Komunitní zahrady napomáhají plnit cíle jak sociální práce, tak péče o životní prostředí právě svou činností. Na jejich půdě se odehrávají aktivity, při kterých lidé zachovávají a kultivují nejen životní prostředí, ale i pěstují mezilidské vztahy. V takovém prostoru je přirozeným způsobem poskytnuta možnost utvořit soudržnou a funkční komunitu při činnostech zcela neformálních. Ze zkušenosti pracovníků komunitních zahrad, které uvádím v praktické části, se také tomu tak doopravdy děje. Tyto zkušenosti se sobě navzájem podobaly, stejně tak, jako dopady jednotlivých zahrad. To poukazuje na to, že znalosti, které předkládám v rešeršní části práce a které se týkají zejména cílů a dopadů komunitních zahrad na společnost, se shodují se zjištěními uvedenými v praktické části práce.

Pozitivní dopady činností komunitních zahrad na zlepšení sociálního a životního prostředí, které korespondují se znalostmi z teoretické části práce, jsou zejména: odstraňování anonymity ve městě; utváření místní komunity a její soudržnosti, posílení vztahů uvnitř ní a povzbuzení ke společnému jednání; sdílení nejen společného času, ale také zkušeností; edukace dětí i dospělých osob k pozitivnímu přístupu k přírodě a péči o ni; zkvalitnění a zlepšení využitelnosti daného místa ve městě; otevřenost vůči znevýhodněným skupinám obyvatel - cizincům a lidem s duševním onemocněním; zpestření jídelníčku zdravými potravinami; využívání věcí jinak určených k vyhození - up-cyklace, recyklace, kompostování; příležitost

ovlivnit danou lokalitu prostřednictvím setkávání se se státními zastupiteli; a tak dále.

Z těchto zjištění také vyplývá, že díky komunitním zahradám mohou být naplněny základní lidské potřeby: potřeba budování přirozených vazeb; potřeba kontroly a orientace ve vlastním životě; potřeba zvyšování hodnoty a ochrany vlastní hodnoty a potřeba vyhledávání potěšení a vyhýbání se nepříjemnostem; o jejichž naplnění usiluje sociální práce.

Pokud se vrátím k metafoře zahrady, kterou jsem popsala v úvodu, mohu říci, že spojení člověka s přírodou může společnosti velice prospět. Jsme si totiž v mnohém podobní. Jedinci prospívá soudržnost s komunitou stejně tak, jako mu prospívá provázanost s přírodou. Při zlepšování životní situace člověka bychom tedy měli pamatovat na sociálně ekologický model, který staví člověka do spojení s jeho prostředím. Člověk může aktivně ovlivňovat své okolí a je okolím zásadně ovlivňován. Pokud předpokládáme, že sociální práce usiluje právě o to člověku pomoci iniciovat změny ve svém životě, je komunitní zahrada velmi vhodnou cestou.

Seznam literatury

BRANIŠ, Martin. *Výkladový slovník vybraných termínů z oblasti ochrany životního prostředí a ekologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-758-5.

BRUCHTER, Milan. *Zakládáme a udržujeme ekozahradu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. Česká zahrada. ISBN 978-80-247-4280-9.

Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) 2015 - 2030. Informační centrum OSN v Praze [online]. 2015 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs-2015-2030/>

CROSSAN, John a kol. *Glasgow's Community Gardens: Sustainable Communities of Care*. [online] 2015. Dostupné z: http://www.gla.ac.uk/media/media_398225_en.pdf

Definition of social work. In: International Federation of Social Workers. [online]. 2014 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>

GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3379-1

HAUBENHOFER, Dorit. *Zahradní terapie: teorie - věda - praxe*. Brno: Lipka - školské zařízení pro enviromentální vzdělávání, 2013. ISBN 978-80-87604-45-8.

Jak vyrábět kompost. Kompostuj: Vracíme, co si bereme. [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.kompostuj.cz/vime-jak/jak-vyrabet-kompost/>

Kokoza: Pracovní trénink [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.kokoza.cz/pracovni-trenink/>

Kompostuj: Vracíme, co si bereme. [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.kompostuj.cz/vime-jak/>

KIRBY, Ellen (ed.). *Community gardening*. Brooklyn: Brooklyn Botanic Garden, 2009. ISBN 978-1-889538-38-9.

Lipka: Zahrady lipky, prostor pro zahradní terapii [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: http://www.lipka.cz/soubory/lipka_zahradni_terapie_brozurka_web--f4917.pdf

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0.

MEIXNER-KATZMANN, Karoline. *Zahrada jako terapeutický prostor: rozvoj dětí s využitím zahrady*. 1. vyd. Okříšky: Chaloupky, 2014. ISBN 978-80-905613-6-6.

Městské zahradničení: balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství. Brno: Permakultura (CS), 2015. Klíč k soběstačnosti. ISBN 978-80-905108-5-2.

Mezinárodní etický kodex sociálních pracovníků [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf

MEZŘICKÝ, Václav (ed.). *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-003-8

MIKOVCOVÁ, Markéta. *Komunitní zahrady: jejich přínos a iniciativy vzniklé v České republice* [online]. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze Provozně ekonomická fakulta, 2013 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: http://tt.pef.czu.cz/Files/5_printVersion_382.pdf

NETTLE, Claire. *Growing community: starting and nurturing community gardens*. Adelaide: SA Health [and] Community and Neighbourhood Houses and Centres Association, 2010. ISBN 9781742430195.

NOLČ, Jiří. *Ústava ČR s úvodním komentářem*. Brno: CP Books, 2005. Právní předpisy v platném znění. ISBN 80-251-0362-5

NOSKOVÁ, Michaela. *Komunitní zahrada: bezpečné místo pro trénink a pracovní začlenění osob se zkušeností s duševním onemocněním*. Vyd. 1. Praha: KOKOZA o.p.s., 2015. ISBN 978-80-260-7954-5

PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář*. 2., dopl. a podstatně rozš. vyd. Praha: Linde, 1999. Zákony s poznámkami (Linde). ISBN 80-7201-170-7.

PUTZ, Maria. *Příroda jako životní prostor a Zahradní terapie pro seniory*. Prachatice: Domov seniorů Mistra Křišťana Prachatice,

RASPER, Martin. *Urban gardening: zahrady ve městě, o touze po návratu k přírodě prorůstající asfaltem i betonem*. V Praze: Dauphin, 2014. ISBN 978-80-7272-562-5.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2594-9.

Slovník cizích slov [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/komunita>

Státní politika životního prostředí České republiky 2012 - 2020 [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotního_prostředí/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotního_prostředí/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf)

SVOBODA, Jaroslav. *Kompletní návod k vytvoření ekozahrady a rodového statku*. Vyd. 1. Praha: Smart Press, 2009. ISBN 978-80-87049-28-0.

ŠPIČANOVÁ, Jirka. *Význam udržitelného rozvoje v komunitních projektech*. [online] [cit. 02.05.2016] 2015. Dostupné z:

https://is.jabok.cz/auth/th/6325/jabok_b/Vyznam_udrzitelneho_rozvoje_v_komunitnich_projektech.pdf

TUHÁČEK, Miloš a Jitka JELÍNKOVÁ. *Právo životního prostředí: praktický průvodce*. První vydání. Praha: Grada, 2015. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5464-2.

Upcycling.cz. Co je to Upcycling? [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.upcycling.cz>

Zahrady smyslů: Význam zeleně pro tělesně postižené [online]. [cit. 2016-05-02]. Dostupné z:

https://is.jabok.cz/auth/el/JA10/zima2014/S534/um/Zahrady_smyslu5.pdf

Zákony VI/2015: sborník úplných znění zákonů z oblasti ochrany životního prostředí a hospodaření energií. Poradce, s.r.o., 2015. ISSN 1802-8314.

ZASTROW, Charles. *Introduction to social work and social welfare*. 10th ed. Belmont, CA: Brooks/Cole, c2010. Dostupné z: [https://books.google.cz/books?id=D89nSQMCBdoC&pg=PA61&dq=goals+of+social+work&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=goals&f=false] S. 51.

Seznam obrázků

Obrázek 1 Hlavní prvky zahradní terapie a průběhové schéma	25
Obrázek 2 Záhony a zázemí zahrady Smetanka	43
Obrázek 3 Pohled na zahradu v podvečer	43
Obrázek 4 Zahrada v kontextu s jejím prostředím	47
Obrázek 5 Záhony zahrady na pozemku Městského úřadu	47
Obrázek 6 Osázené pytle na pěstování	51
Obrázek 7 Kavárna a bar v maringotce	51

Seznam příloh

Příloha I. Seznam otázek rozhovoru s pracovníky komunitních zahrad.....	63
Příloha II. Rozhovor se zakladatelem Komunitní zahrady Smetanka.....	64
Příloha III. Rozhovor s koordinátorkou Komunitní zahrady Vidimova.....	72
Příloha IV. Rozhovor s dobrovolníkem komunitní zahrady Prazelenina.....	86

Přílohy

Příloha I. Seznam otázek rozhovoru s pracovníky komunitních zahrad

Seznam otázek rozhovoru sloužícího pro sepsání Bakalářské práce:

Komunitní zahrady: místo, kde se setkává péče o životní prostředí se sociální prací

1. Z jakého důvodu jste se rozhodl/a založit komunitní zahradu?
2. Jak Vaše komunitní zahrada vznikla, co tomu předcházelo, co následovalo, a jak vše proběhlo?
3. Jak Vaše komunitní zahrada funguje? (účastníci, instituce apod.)
4. Jakým způsobem provoz na komunitní zahradě financujete?
5. Pro jaké účely komunitní zahrada slouží? Jaké aktivity se zde odehrávají?
6. Jaké akce se na komunitní zahradě pořádají? Jaký mají smysl a jaké mají dopady?
7. Jaké pozorujete dopady Vaší komunitní zahrady celkově na prostředí, ve kterém se nachází? (na životní prostředí, sociální prostředí apod.)
8. Co pro Vás Vaše komunitní zahrada znamená?
9. Jaká je Vaše profese a jak souvisí s komunitním zahradničením?
10. Jak je činnost v zahradě propojená s Vaší rodinou?
11. Jsou nějaké další informace, které byste rád/a řekl/a?

Magdalena Hronová, Pastorační a sociální práce
Evangelická teologická fakulta Karlovy Univerzity

Příloha II. Rozhovor se zakladatelem Komunitní zahrady Smetanka

1) My jsme se tady sešli jako taková skupina přátel z okolí, z Vinohrad. Někteří měli zkušenosti z ciziny s KZ, že by se nám něco takového zdálo fajn mít tady na Vinohradech a propojit to s různými aktivitama, seznámit se s novými lidma, se kterými se třeba setkáváme jen na ulici. Ten způsob trávení volného času je příjemnej a užitečnej, takže tak to začalo. Když jsme se shodli na tom, že ano, tak se řešilo kde. Kolega bydlí tady naproti a viděl, že je tu volnej pozemek, a tak jsme se tedy rozhodli o něj požádat. Taky nám pomohla paní z Kokozy, která s tím má zkušenosti. Chtěli jsme mít místo, kde bychom se mohli potkávat a to by sloužilo i ostatním lidem. My jsme měli a máme takové moto: Pěstujeme zeleninu, pěstujeme sousedské vztahy. A o tom to hlavně je.

Takže vy jste znali projekty ze zahraničí, které to byly?

To by věděl kolega, to já nevím.

A motivací tedy nebylo to zahradničení, ale setkávání?

Manžel: Ano. To zahradničení je spíš přidaná hodnota, tady nejsou tony rajčat, ale matky s dětmi, kteří se sem chodí posadit a popovídat. Tady to není o produkci paprik, ale spíš o funkci sociální, aby si lidé měli kde zahrát volejbal, mohli si popovídat, mohli se spolu bavit a nebylo to zrovna drahý restaurační zařízení.

2) Ten proces nebyl moc dlouhej, od těch diskuzí jestli ano nebo ne a kde, jsme přišli poměrně rychle k tomu, že jsme založili spolek Zelená zahrada Smetanka, který jsme zaregistrovali a připravili jsme projekt, se kterým jsme šli na úřad městské části Praha 2 a žádali o tento pozemek. Dostali jsme smlouvu nejprve na rok, pak nám jí prodloužili na 2 roky a příští rok nevíme, zda nám jí dál prodlouží.

Manžel: to všechno proběhlo rychle, během měsíce. Chtěli jsme stihnout sezónu, takže i domluvy byly hodně rychlý a krátký.

U nás v té skupině je málo zahradníků, ale hodně lidí, kteří se zabývají PR a novináři, a lidi, kteří umí psát a fotit, takže to byla velká výhoda. Ale zahradník tu není.

Asi jste také přemýšleli nad tím, v čem budete pěstovat.

To zase vymyslel další kolega, který je architekt. Nelíbilo se mu, jak je to v Prazelenine, že se pěstuje v pytli. Takže vymyslel, že když je to na Vinohradech, tak aby to mělo nějakou kulturu, tak vymyslel tyto truhlíky. A my, když jsme ten pozemek dostali do nájmu, tak to tu bylo velmi zanedbaný. Volejbalový oddíl to měl a bylo to zavřený asi 6 let, šatny byly v hrozném stavu, bylo to tu zarostlý.

Mě se líbí, že ty pozemky jsou využity. Třeba ta Prazelenina to má na betonu, vy to máte taky na holém pozemku. A ten pozemek sám o sobě by neprospl, ale takhle se to dá využít.

Ano my jsme využili co se dalo.

3) Máme spolek, to je základní pilíř zahrady a ten má nějaké členy a pak přibíráme členy klubu Zelená zahrada, ale ti už nejsou členi spolku. Členů spolku je jen 8.

Manžel: Členů klubu je 106.

Ke každému truhlíku je víc lidí, a někteří členi nemají ani truhlík.

Takže rodina má jeden truhlík a tím pádem přijde na jeden truhlík 4 lidi.

Manžel: Ano a ještě si třeba přivedou kamarády. A je tu jedna rodina, která má asi 4 děti.

A máte nějaký poplatek za truhlík?

Máme, 1200 za rok, za sezónu. Do toho spadá používání zahrady, zemina, kompost, truhlík, spotřeba vody, energií.

Semínka si každý kupuje?

Manžel: ano, máme tady společné záhony taky, a to kupujeme ze společných peněz, společně se o to staráme a taky to společně konzumujeme. Ty máme podél zdi. (ukazuje)

O členy klubu tedy nemáte nouzi?

Nemáme, kdybychom měli dalších 30 truhlíků, tak je udáme. Je to škoda, protože bychom rádi, je tu hodně lidí, kteří se chtějí zapojit, ale už to nejde.

Ale zase třeba by to tu bylo přeplněný.

Ano, my už sem další dávat nechceme, bylo by to tu přeplněný.

Manžel: No, protože tady (ukazuje) v tomto prostoru jsou v sezóně lavice a stoly a můžou si tu lidi udělat grilovačku. Jedna skupina sedí tam, druhá tady. Aby si mohli posedět.

Koukám, že tam vzadu máte zachovaný i to volejbalový hřiště, že si tu člověk může i zahrát volejbal.

Támhle máme dětskej koutek, kterej jsme svépomocí s kamarádama udělali.

Manžel: oni sem choděj mateřský školy dopoledne a taky sem choděj, aby byly venku.

Takže pro ty mateřské školy v okolí to může sloužit místo zahrady, protože ji třeba nemají?

Manžel: Nemají no. Chodí sem jedna lesní školka dopoledne.

Manžel: Různě vznikaly dětský skupiny nebo "eseróčka", který byly pro malé děti, vzniklo to v prvním patře činžáku, což je spíš taková úschovna dětí. A ti mají zájem sem chodit.

A co tady vlastně dělají? Mají tu truhlík?

Ano mají, takže spolu něco sázejí, chvíli zalévají truhlík a pak si jdou hrát, mají nějaký program. Například lézt po zdi je oblíbená činnost.

A slouží to ještě pro nějaký jiný instituce?

Asi ne. Ještě tady myslím budeme mít dům dětí a mládeže, pak třeba různé neziskovky tu mají nějakou akci, ale to se domlouváme jednorázově.

Manžel: A bylo tady třeba stanoviště kočárkový jízdy na Prague Pride! (smích) Potřebovali si někde připravit transparenty a nafouknout balónky a tak.

Mezitím přišla členka klubu se zeptat na služby na zahradě.

Takže máte nějaké služby, ve kterých se střídáte?

Ano ano to máme, odpoledne od 17 - 20h. Většinou sem chodí lidi po práci. Máme hodiny, kdy je to otevřený pro veřejnost. Jinak máme přes den zavřeno pro veřejnost, ale členové a členky klubu znají vstupní kód, takže sem můžou jít kdykoliv. Pak zase zamknou. To jsme zavedli loni a osvědčilo se to. První sezónu jsme měli otevřeno jen odpoledne, my jsme se tu střídali po práci a to byl docela záprah.

Takže jste vy, jako spolek, dali důvěru členům, že se tu nic nestane. I když za to máte zodpovědnost.

Ano ano. Jsme pojištění. A máme provozní řád, takže kdyby se tu dětem nebo komukoli stalo, tak za to nejsme zodpovědní.

4) Měli jsme granty od nadace Via a od městské části, ale to jsou jen malé částky. Jinak jsme tu všichni dobrovolníci a z členských příspěvků se to dá.

Prostor si pronajímáte od městské části?

Ano, za symbolickou cenu 25tis za sezónu, provoz stačí členské poplatky.

5) Hlavně pro setkávání lidí, pro děti na hraní, chodí sem i starší lidi si odpočinou, občas tu pořádáme nějaké akce, měli jsme slavnostní otevření zahrady, dlabali jsme na halloween dýně, měli jsme mikulášskou besídku. Jsme tu i přes zimu. Je to tu příjemný.

Takže se jedná o společenské akce, akce pro setkávání, odpočinek pro lidi v místním okolí.

Můžete si tu zahrát nohejbal, nebo si tu lidi dělají soukromé oslavy, na to máme takovou tabulku, sdílený dokument. Pokud si sem chce někdo pozvat kamarády a udělat oslavu narozenin, dá se tu půjčit grill a udělat akci.

Jinak jsou ty akce většinou pro všechny.

Čímž dáváte dohromady komunitu a prostor pro to pěstovat vztahy.

6) Mě zajímají dopady KZ, pozorujete nějaké? Na komunitu? Na místo?

Ano, myslím, že se nám pomalu daří lidi více zapojovat do toho chodu a cítit větší zodpovědnost za to místo, jak to tu vypadá. Lidi si toho, myslím, umí vážit a jsou vděčný za to, že sem můžou chodit. Je to oáza uprostřed velkoměsta, pár metrů od Václaváku, takovej jinej svět.

Například zahrady uprostřed NY mohou pomáhat prevenci proti soc. patologickým jevům, mladí se mohou zapojit,...

Tak k tomuto účelu to zatím primárně nestojí, ale je tu ta možnost, že bychom do budoucna to tak udělali a třeba bychom mohli nějakou prevenci dělat. Pokud by na to byla kapacita. My, kteří tu zahradu spravujeme to docela vyčerpává. Už jen ten vlastní provoz, že nemáme moc času ani energie vymýšlet další projekty, ale jinak bychom se tomu nebránili.

Manžel: Pak někteří se chystají na mateřskou dovolenou, jako třeba naše předsedkyně. Někdo odjel pracovat do Bruselu, někdo odjel pracovat do San Franciska, další očekává miminko, někdo se přestěhuje někam dál a už to sem nemá blízko, takže je to prostě tak.

A mohli byste říct, že jsou dopady vidět i na životním prostředí?

Tak to rozhodně. Každá zeleň ve městě je důležitá a užitečná.

Manžel: Já si myslím, že jo, protože spousta lidí, kteří sem chodí tu poprvé viděli separovaněj odpad. Takže se tu jedná vlastně o ekologickou výchovu.

Nebo pro děti, že poprvé viděli vyrůst ředkvičku ze semínka.

Takže se jedná o takové nepřímé vzdělávání. Tím, že vy to děláte, to ostatní vzdělává.

Manžel: Realita je taková, že tam uděláte pískoviště a oni si hrají na hroudě hlíny a kompotu a nakládají kolečko, protože je to baví. Ale jezdit s tatrovkou na pískovišti už je nebaví, to můžou kdekoli jinde. Většinou jsou tady většinou matky s jedním, se dvěma dětma. Jsou na mateřský, takže sem choděj.

12) Když jste zmiňovala ten odpad, tak mám právě dotaz na komunitní kompostování, který je daný zákonem. Máte tedy možnost tady kompostovat?

Ano máme, můžou sem přinést bio odpad z domácnosti.

Manžel: Sem lidi nosej z domova takový plastový tašky z bioodpadem, a tam máme kompost. To nás taky čeká to přeházet. Máme tam tak 5 kubíků odpadu.

Jsou tu lidi, kteří chodí jen kompostovat?

Ano, ptali se lidi, jestli sem můžou nosit kompost.

Mezitím se paní XX ptá, jestli se manžel nechce jít zeptat postaršího pána, který chodí mezi truhlíky a sleduje úrodu, jestli chce provést po

zahradě a zasvětit? Manžel říká, že pána už jednou zdravil, ale nereagoval. Asi se přišel jen podívat.

Manžel: My tu máme jednu popelnici, kterou vynášíme jednou za týden, 14 dní, ale všechno ostatní jde do kompostu.

6) Co pro vás osobně komunitní zahrada znamená?

Mám pocit, že dělám něco užitečného, taky mě to baví a je to možnost nějaký relaxace. Asi ten pocit, že dělám něco pro ostatní, a přitom mě to baví. Všichni to děláme proto, že nás to baví a říkali jsme si, že to budeme dělat tak dlouho, dokud nás to bude bavit.

Takže vás baví to zahradničení i ten komunitní aspekt.

Jo zahradničení mě baví.

7) A jaká je vaše profese, souvisí se zahradničením?

Se zahradničením ne, ale se sociální prací ano. Já pracuju teď na MPSV na Evropských fondech na sociálním začleňování, předtím jsem pracovala v agentuře pro sociální začleňování v romských lokalitách, takže problematika sociálního vyloučení a začleňování je něco, co mě profesně zajímá. Teď právě řešíme komunitní centra a projekty na komunitní centra.

Takže by se dalo říci, že to s vaší profesí souvisí?

Ale původně jsem studovala ošetrovatelství, a původně jsem byla porodní asistentka. To jsem dlouho nedělala a pak jsem se přeorientovala na sociální oblast.

Manžel: tady je fakt, že nejde o ty ředkvičky, ale o to, že se člověk může potkat s lidma v neformálním prostředí a buď se jim chce si povídat a nebo se jim nechce.

Nikdo nikoho do ničeho nenutí.

Manžel: tady si člověk může hrát, já si doma nezahraju s bruskou nebo vrtačkou, ale tady mam dílničku a mam tu možnost si tu vymýšlet blbosti a dělat houpačku a tak. Když mě v práci někdo naštvě, tak tady pak přehazuju kompost. Dneska bych přehodil tak pět kubíků.

Takže taková prevence stresu?

Dvouhlasně: Jo to jo!

Tak ono to souvisí i s tím kontaktem s přírodou, že jo.

No, hrabat se v hlíně, to je fajn. *Mam taky něco načteno o zahradní terapii, a až mě fascinuje, jak je to pro člověka blahodárný.*

No, na tom vlastně jsou ty různé terapeutické komunity založené, na chování domácích zvířat a zahradničení.

8) Ano, my manželé jsme tu. Máme děti, kteří sem chodí a maminka moje sem taky chodí. A má tu truhlík. Maminka kolegyně ze spolu sem taky chodí.

9) Tam je typickej příklad našich členů klubu, paní přišla se dvěma dětma, chvíli se pohrabou v truhlíku a pak si sedne na sluníčku a vyhřívá se a děti někde pobýhají.

Manžel: Chodí sem maminky, který vyzvednou děti ve škole tady vedle a pak sem přijdou, porejpu se v truhlíku, napíšu si tu úkoly a zase jdou.

Já si myslím, že to má rozhodně smysl to dělat a každému bych to doporučila. Kdo jen trošku váhá, jestli ano, nebo ne, tak ať neváhá, je to radost.

Je to uklidnění. Když v práci děláte úředníka. Myslím si, že je to lepší využití pozemku, než kdyby tu byl parkovací dům, tenisový kurty nebo tak.

A zajímavý je, že sem začínaj chodit hospodský. Mají tady taky truhlík a dneska přišli nabízet sklo, že nám sem dají. A další skupinou jsou důchodci.

Je to tady určitě bezpečnější, než na hřišti nebo v parku.

Příloha III. Rozhovor s koordinátorkou Komunitní zahrady Vidimova

1) Lucie Matoušková s kamarádkou Kristinou se před pěti lety rozhodly, že je netěší to, co dělají a že by chtěly dělat to, co je baví. Mají rády ekologii, obnovitelné zdroje a "zelený věci", tak se vydaly tímto směrem, že se pokusí založit komunitní zahradu. První zahrada byla KC zahrada na Chodově a k tomu zřejmě rozjely zájem o kompostování, jak se dá pěstovat doma, vermikompostér a tak. Dále se zajímaly jakou komunitní zahradu by mohly založit, hledaly na Jižním městě - to obě dobře znají. Tak našly tento pozemek, obě zahrady jsou tedy záměrně ve stejné lokalitě. Vznik komunitních zahrad byl podmíněn tím, že je to obě těšilo a zajímalo. Teď jsou v jiné situaci, mají malé děti a trochu z toho vypadly. Děti jsou malé, takže se hodně starají o děti a v Kokoze máme rozdělený role. Každý se snaží starat o tu svojí oblast, ale holky zakladatelky jsou teď trochu mimo, protože se věnují malým dětem.

Já jsem se dostala ke KZ Vidimova poměrně blízko, jela jsem na kole, to mi trvá 4 minuty. Původně jsem chtěla pěstovat. To chci stále, ale protože ta zahrada potřebuje někoho, kdo by se o tu zahradu staral, koordinoval ji, aby si jen tak nežila vlastním životem, tak mi Lucie z Kokozy nabídla, že bych mohla dělat koordinátorku. Já jsem asi před 1,5 řekla, že ano. Od té doby mám na starosti koordinaci. To znamená, že pokud by měl někdo zájem o to, co děláme, tak si mě najde (přes web, kontakt někoho kdo pěstuje) a já mu řeknu, jak to u nás chodí. Jaký jsou podmínky pro pěstování? Někdo třeba ani nechce pěstovat, tak se ptají, jaké jsou podmínky pro kompostování? A na všechny mám kontakty v excelu, vím kde kdo bydlí a mám na něj kontakt, a mám přehled o tom, kdo tu pěstuje.

Letos budeme mít třetí sezónu. První začala pozdě, někdy v červenci, tak nás tu pěstovalo asi jen 6, včetně mě. Ale loni nás už tu bylo asi 28. Letos pár

lidí odpadlo, ale pár lidí zase přibylo a těch je víc. Teď řeším, že budu muset vyhlásit nějaký stopstav, protože díky rekonstrukci úřadu máme omezené místo pro pěstování a vejde se sem na sluníčko jen pár záhonků. Né každého tedy uspokojím, ale předpokládá, že každý rok bude někdo přibývat a odpadávat, lidi si to vyzkouší, jestli je to baví, jestli mají na to čas. Pár lidí odpadlo proto, že zjistili, že v létě tu zas tolik nejsou, a že nemůžou sklízet to, co zaseli a nebo je to pro ně nepohodlný, nebo zjistili, že je to pro ně práce navíc. Víc ale přibylo, než ubylo.

Já jsem na to zatím sama, trošku tím trpím, protože těch věcí je hodně. Ale věřím tomu, že se z té party lidí najde někdo, kdo by na tom semnou spolupracoval. Kolegyně mi říkala, že je někde v Liberci zahrada vyhlášená a těch lidí, co se o to starají je tam daleko víc a pak to může lépe fungovat, než když to dělá jeden člověk. Takže já si tu chci letos vychovat ještě nějakého spolukoordinátora.

2) Jak zahrada funguje? Komunitní zahradu zajišťuje Kokoza. Kokoza dostala na tento projekt/zahradu grant, který se jmenuje Mluvme spolu a je pod nadací Via, ta spolupracuje s T-Mobilem. Peníze jsou z T-Mobile a ten si hlídá peníze, které věnuje, aby ty projekty byly smysluplný, a to hlídá ta nadace. Takže my jsme dostali ty peníze od T-Mobilu a na základě toho tu zahradu tady můžeme kultivovat a dělat jí lepší. Není to však náš partner, je to spíš partner ve smyslu financí, abychom to tu zdokonalovali. Ten projekt je na 2 roky, pak ta spolupráce skončí, pokud se nerozhodneme navázat nějakou širší spoluprací. Nebo si budeme hledat nějakého jiného sponzora. Ale není to náš partner. Zahrada je pod hlavičkou Kokozy. KZ založila. Jsme na pozemku úřadu na Jižním městě, takže i to je vlastně partner, protože nám zahradu poskytli. Platíme nějaký nájem, ten je ale minimální, velkorysí, ale na druhou stranu jsme zavázáni a jsme pod dohledem už jenom proto, že jsme na jejich pozemku a oni tu pracují, takže jsme opravdu pod dohledem. Kontrolu nad

pozemkem mají, takže pokud tu mámě nějaký velký nepořádek, což máme, tak oni to samozřejmě vnímají a máme kvůli tomu dohady jak to dát do pořádku a tak. Partner je i úřad, protože pokud by nám ten pozemek nedali, museli bychom si hledat nějaký jiný pozemek.

Má to své výhody i nevýhody. Výhoda je taková, že ta zahrada je docela chráněná a lidi to vědí, že je tu úřad a lidi si netroufnou sem jít. Nevědí, jestli tu jsou nebo nejsou kamery, zahrada je zavřená, je za plotem. Víím, že KZ na Chodově je veřejně přístupná, a loni jim tam nějaký pubertáči otrhali úrodu - hrášek a jahody, takže to zamrzí. A stane se to u těch zahrad spíš veřejně přístupných, ne uzavřených, takže tady to máme zavřený a má to své výhody, že jsme na pozemku úřadu.

3) Jak financujeme provoz? Grant Mluvme spolu. Ta výroba těch záhonků něco stojí. Jednak materiál a taky to vyrábí naše integrační dílna lidí se zkušeností s duševním onemocněním, takže ti jsou u nás zaměstnaní, pracují za peníze, mají mzdu. Tudíž i ten grant částečně pokrývá jejich výplatu, i když oni jsou částečně placení od úřadu práce. Záhonky vyráběli a na ty nám přispěje projekt Mluvme spolu, budeme dělat i pískoviště, plachta na konstrukci, abychom se měli v zimě kam schovat, v zázemí jsme dělali kuchyňskou linku potřebujeme štafle, vrtačku. To jsou věci, které stojí velké peníze a z těch poplatků zahradníků by se to neutáhlo. Takže tam zrovna ten grant se nám hodí, abychom do toho zakomponovali praktický věci. Máme na to excelovou tabulku, je potřeba to plánovat a říct si, co zahrada zrovna potřebuje. Teď zrovna v tom projektu děláme průběžné vyúčtování, dělali jsme tam i nějakou změnu. Například jsme nevěděli, že budeme muset dělat štěpkování dřeva. Mysleli jsme si, že se svezeme s úřadem, že s námi budeme spolupracovat Jihočeská majetková, firma na Jižním městě. Ale nakonec ne. Takže i s tím sebelepším plánováním se i nakonec vyskytnou věci, se kterými člověk nepočítal. Naštěstí sen v grantu dají udělat změny, takže to můžeme

poupravit. Například zemina - stojí sice jen 1500 cca 3 kubíky, ale dovezení stojí podobně. Takže i s dovozem a vyložení to stojí třeba 5 tisíc. A takových věcí je po zahradě víc. Máme na to grant a to jsme rádi. Praktický věci jsou financovaný z toho grantu.

A i můj plat koordinátora. Práci, kterou tu odvádím, když dělám něco na zahradě nebo něco plánuju, tak to nedělám dobrovolně, ale mám finanční odměnu za každou hodinu, napsanou ve výkazu práce. To také pokrývá grant Mluvme spolu. Máme ho na 2 roky, pak končí, takže i moje role se v Kokoze musí nějak přehodnotit. Jestli to bude 5 lidí dělat jen tak dobrovolně a nebude jim vadit, že tomu pár hodin týdně věnujou ze svého volného času a nebo mají své práce dost a chtěli by za to nějaké ohodnocení. To je legitimní, protože spíš se člověku lépe pracuje, když má za to nějakou odměnu - i finanční, je to víc motivační - dlouhodobě. Pokud je to něco krátkodobýho, když pomůžete s táborákem nebo tak, tak je to v pořádku, ale dlouhodobě by měla být dobrovolná práce nějak ohodnocena. Pokud není, tak ta zkušenost je taková, že to ty lidi pak frustruje.

Financujeme provoz poplatky za členství, tam se také nastřádají nějaké poplatky a ty potom také nějak použijeme, investujeme je do zahrady.

Protože vlastně těch 600 Kč jak jste říkala, nepokryje ani výrobu záhonku.

Nepokryje. Ten záhonek stojí 2000 Kč jsou ty výrobní náklady. A i ten čas, který tím stráví ti lidé v té integrační dílně bude ještě větší.

Alespoň se využije třeba 2 sezóny.

Ano to určitě, možná i 3. Teď máme v integrační dílně nový dozor, tak ten pán je šikovnej a dělali ty záhonky a ty jsou moc pěkný. Loni se nám trochu rozpadali, protože se teprve učili, jak se to dělá. Ono je to i tak míněný, že vlastně ten záhonek vydrží dvě až tři sezony a pak se to rozebere a použije

třeba na táborák. Dělá se to z palet. Takže se snažíme recyklovat i ten materiál. Ale je to náročný. V tý dílně musí rozebrat ty palety, zase to stlouct dohromady. Už jsme taky přemýšleli nad tím, jestli to třeba neudělat jinak, jestli se to vyplatí. Jestli by nebylo lepší koupit nějaké dřevo a udělat to jinak. Ta myšlenka je hezká, recyklovat palety, ale ta realizace potom není tak ideální, že zabírá příliš mnoho času a třeba se to nevyplatí. Integrační dílna nespadá pod mojí kompetenci, ale tohle jsem zaslechla.

Poplatky za členství jsou 600 Kč za nižší záhonek, a potom jsou členství neaktivní. Aktivní člen se postará o svůj záhonek a pak přiloží ruku k dílu například při nepořádku na zahradě, pomůže s úklidem, při určitých akcích (např. otevření zahrady), sesbírá odpadky, té práce je dost. Neaktivní člen se stará o záhonek svůj a do té komunity se nechce ani tolik zapojovat, zajímá ho primárně to zahradničení. Ale takový člověk tu zatím není.

Loni to bylo jinak, to jsme vybírali 500 Kč a to byla částka pro všechny, ale neměli jsme to nějak omezeno.

Je to včetně zeminy, vody, půjčení náradí a tak. Zatím se lidi trošku bojí, aby obstáli v tom, co po nich budeme chtít. Ani to není o tom, že by nechtěli se zapojit. Tak uvidíme, jak to bude fungovat. Trošku se aktivního členství lekají.

4) Účely. Většinou sem lidi přijdou proto, že chtějí zkusit pěstování. Pár takových jedinců, kteří si slibují to, že tu i nebudou tak sami, že se jejich děti potkají s jinejma dětma, tu je. Je tu tatínek, který chce pěstovat, ale taky si přeje, aby se tu jeho syn setkával s jinejma dětma. Zajímali ho oba tyto aspekty.

Jinak sem lidi přichází proto, že chtějí pěstovat. Že by se lidi nějak chtěli "komunitnit", nebo vytvářet přátelské vazby, to není ta věc, která by je sem hnala. Ale asi to taky chtějí.

Lidi zajímají zahrádky, zajímá je kompost a to, že se tu s někým seznámí a tak, to vnímají jako bonus. Zájem být na čerstvém vzduchu také.

Chodí sem pán, který sem pořád chodí a váhá, jestli si má nebo nemá zařídít záhonek. Je to důchodce a sice rád a vášnivě kompostuje, ale bojí se začít pěstovat. Je vidět, že chce, ale nemá zkušenosti a bojí se, aby něco nepokazil. Ten bydlí naproti v domě, dozvěděl se o nás tak, že okolo chodil.

Hodně se o nás vlastně lidi dozví tak, že tudy chodí, vidí nás z domu nebo se to nějak doslechnou.

Velikou propagaci nemáme, takže se o nás lidi dozví spíš přes šuškanou.

A hodně přichází i přes to kompostování. Zahrada slouží pro pěstování a zároveň, protože je to komunitní zahrada, tak třeba Lucie zakladatelka zahrady si přeje, aby se tu děly akce a sloužila i pro komunitu, že se lidi budou vzájemně podporovat a tak. A zřejmě to tak může fungovat, ale na to je ještě příliš brzo abych vám to řekla, protože jak jsme tady jen třetí sezónu (a ta první se moc nepočítá), tak ta loňská sezóna byla první, na které jsem mohla pozorovat, jak by to tu do budoucna mohlo fungovat. Takže zřejmě ta komunita tu může vzniknout, ale nějak bych na to netlačila. Lidi podle mě na to nejsou zralí, abych je tlačila do toho, abychom byli komunitní a dělali věci dohromady. To spíš se tu tak nějak vykrystalizuje.

A asi vzniknou i nějaký separovaný skupinky, třeba senioři se asi trochu budou držet stranou, maminky s dětmi taky vytvoří svou skupinku,... Maminky jsou u dětí, musí je hlídat, tak jsou spolu, tak budou asi tvořit takovou specifickou skupinku, mají malé děti, tak je musí hlídat. Jednak se znají, proto se sdružují, ale mají také stejný zájem se postarat o děti, tak to je sdružuje dohromady. Ale jinak se to tu hezky sešlo loni, sešli se tu starší generace, senioři, lidi bez dětí (nechtějí, nebo ještě nemají rodinu), a pak jsou tady rodiny

s dětma, maminky na mateřský. Ale není to jen to či ono, hezky se to dobře prolíná.

Aktivita: zatím pěstujeme a snažíme se udržet zahradu v nějakém chodu, to je potřeba vyladit, máme zahradu na starosti se vším všudy, odpadky, nemáme žádného údržbáře. Takže jedna z aktivit je starat se o to, aby ta zahrada nějak vypadala. Teď jsem vás sem pozvala ve chvíli, kdy teprve budeme uklízet. Momentálně vypadá zahrada trochu ostudně, ale je to proto, že jsme sezónu ještě nezačali a zahradu ještě nevyšperkovali.

Jedna z aktivit bude starat se o tu zahradu, někdo rád pleje, tak si najde to svoje, tak se nabídne, že to udělá, někdo rád přehazuje kompost, někdo udělá dříví na táborák, takže takový úkoly tu jsou, aby když chceme udělat táborák, aby to pak bylo. Ale zároveň by to neměla být jen práce, aby sem ten člověk chodil i relaxovat. Takže to nějak nakombinovat, aby to byla práce spojená s relaxem.

Většina lidí, kteří přijdou o té zahrady nemá už problém ten kompost přehodit, protože k tomu mají vztah. Je jen dobré to těm lidem říct. Tak to je moje práce. Přijít a nebát se a říct a dát tu konkrétní práci. Tady jsme na Jižním městě, je to anonymní sídliště, je tu nějaká ostýchavost. Najednou máme být společně a dělat nějaký hezký věci. Zatím je to v plenkách a akcema jako jsou brigádní dny, se dají tyto věci pěkně pošťouchnout. Plánujeme na to tabuli, takže by se ty věci ani nemuseli říkat, jen by tam byly napsány: je potřeba vypejst záhon. Takže by si to ty lidi jen přečetli, každý by udělal něco, a tak dohromady by to mohlo nějak fungovat. Aby člověk pracoval, ale taky relaxoval potom na lavičce, dal si čaj a odpočíval.

Akce: Zatím jsme tu pořádali zahájená sezóny - což je taková akce, kdy se to slavnostně zahájí. Lidi místo vstupenky přinesou nějakou dobrotu z domácí kuchyně. Nemusíme řešit občerstvení, loni to docela vyšlo a sešli se nám tu

různý štrůdly, jednohubky a tak. A je to vlastně taková akce, kdy tu budeme prodávat bylinky, paní jedna tu chce udělat divadýlko pro děti, pak tady budeme dělat workshop sázení slunečnic převážně pro děti ale i pro dospělé, pak tady budeme vytvářet obálky na semínka - jedna dáma si to vzala za úkol a udělá takový stánek. Pak tu bude taky táborák a různé stánky, které budete moct obejít s dětmi. Loni jsme to dělali poprvý, dost jsme se na tom naučili a letos se snažíme tady mít i atrakce, ale spíš míň a udělat to pořádně než víc.

Někdy máme právě v Kokoze tento problém, že máme myšlenky a nápady a hodně toho, ale nemáme tu kapacitu na to to stihnout. Takže Lucie by si přála, aby tady toho bylo hodně, ale protože to mam na starosti já - i ty praktický věci, vše zařídit, tak sem se uvázala jen k něčemu, aby se pár věcí udělalo pořádně a ne spousta věcí nedotaženě. Tak uvidíme, jak se to podaří.

Taky tu bylo zakončení sezóny. To už lidi nemají moc energie, takže to loni bylo takový komornější. Budeme tu dělat dětský den. To si vezme na starosti jedna maminka, která je akční, z toho Dětského centra domeček, tak ta by udělala dětský den. A kdyby sem kdokoli přišel se nějakým nápadem, který by nebyl úplně od věci (asi ne rockový koncert), tak jakýkoli společenský setkání, tak není vůbec problém. A to je ještě lidem potřeba připomínat, aby o tom věděli. Třeba jedna paní maluje, tak si tu jednou udělá prodejní výstavu obrázků.

Ale na to zatím není momentálně kapacita. Ta zahrada musí být hotová po praktický stránce, aby se to rozjelo, abychom věděli, že lidi budou pěstovat a záhonky budou fungovat a kompostovací kóje byly v pořádku, a pak můžeme vymýšlet co dělat když tedy už to tu máme hezký.

Takže plány do budoucna jsou takový, že ty akce chceme pořádat, ale já za tu koordinátorku mám zatím praktický starosti. Takže pro mě jsou ty akce

zatím navíc. Ale kdyby se tu našel někdo, kdo by to chtěl koordinovat, tak ta zahrada tady pro ty účely slouží.

Ještě jsme tu měli Restaurant day, zahrada se tu otevřela jako restaurace. Takže paní co bydlí kousek si napekla, navařila, udělala si stánky a prodávala tady ostatním to, co si navařila. To byla hezká akce, podařilo se počasí a ona to ještě spojila se sbíráním kešek, takže si lidi přišli pro razítka.

Tak když členové mají nějaký nápad, tak si tu ty akce můžou udělat.

4) Dopady komunitní zahrady celkově na prostředí, na které se nachází?

Na sociální prostředí:

Mě přijde, že to smysl má a vidím to velice pozitivně. Máme tu prostor venku, dá se tady pracovat, dá se tady sedět na čerstvém vzduchu, dá se tu dělat s dětmi, ukazuje se jim jak se sází semínko, jak roste rostlina, jak můžou zalívat. Poznávají se tu lidi na JM, zrovna jsem před chvilkou mávala na paní, která tu pěstuje a normálně bych jí neznala, ale teď kdybych jí v knihovně potkala, tak si začneme povídat, protože se známe z té zahrady. A takto vlastně ta zahrada propojí daleko víc lidí, protože se budou znát z té zahrady a to město nakonec nebude tak anonymní, protože půjdete po chodníku a najednou na někoho mávnete nebo se dáte do řeči. Takže to vidím, že to funguje velice dobře.

Navíc ty lidi si vyměňují různé zkušenosti. Ze zahrady, ale i jiný zkušenosti. Mě dala jedna zahradnice kontakt na učitele jógy, protože tam chodila, tak sem se jí zeptala, hrozně si to vychvalovala, je to pán z Nepálu a chodím k němu už 1,5 a jsem strašně spokojená. A to se třeba zahrady ani pěstování netýká, ale lidi se spolu baví, stýkají se, vyměňují si zkušenosti, nápady. Takže toto vidím velice pozitivně, s tím mám jenom dobrou zkušenost.

Lidi si tu vychází vstříc, nevadí si, nemají konflikty. Takový prostředí v lidech vzbuzuje pozitivní naladění a pozitivní sdílení, takže tady neřeknu nic negativního.

Asi zřejmě i tím, že je to na Jižním městě, na sídlišti a na základě toho společného zájmu, takže ikdyby už neměli nic jiného společného, tak jen to, že chtějí pěstovat mají společné, vypěstovat si rajčata a poradí si, jaký typ hnojiva jim funguje nejlíp. A pak třeba ještě najdou nějaké jiné společné zájmy.

Na životní prostředí: Určitě taky, už jen to, že tu kompostujeme a snažíme se lidi podnítit k tomu, aby k nám nosili bio odpad, tak to má velkou odezvu. Už teď se tím tolik nešíříme, protože ta kapacita je omezená, ale kdyby to je sloužilo pro ty okolní paneláky, tak je to supr. Lidi jsou nadšený, že tu najednou můžou kompostovat.

Je tu jeden pán, kterej to několik let vozil do lesa, protože mu to bylo blbý vyhodit a neměl kam, tak to tam jezdil zahrabávat do země. Bio popelnice ještě nefungují všude. Tak třeba i tady naproti pán z toho paneláku už v seniorskym věku je taky nadšenej, že tu možnost má. Včera se tu potkal s nějakou mladou dámou a ptala se mě na něco ohledně kompostování. A on, jak to dělá leta jí dal takovou přednášku, nebo jí to velice dobře zodpověděl. A přesně to se mi líbilo. Ikdyž to byly otázky pro mě, tak se mi líbilo, že to byl jeho zájem a on jí to zodpověděl, v dobrym jí poučovala a ona to brala, protože on už ty zkušenosti měl.

Můžou zajít na náš workshop, dozvědět se víc o vermikompostování, aby si třeba část svého bioodpadu mohli doma samo zpracovat a použít to na svoje kytičky na balkoně. Takže to vnímám pozitivně v rámci životního prostředí.

A i v rámci teritoria. Člověk si něco koupí tady, pominu odkud je to dovezené, ale alespoň ty šlupky z toho hodí do toho svého teritoria. Jinak by to

šlo do popelnice a někam do spalovny. Ale takhle alespoň něco zůstane v tom místě. Že z něj něco bereme a využíváme ho, ale že tam i něco vracíme.

Kapacitně to naše kompostování musíme ještě nějak vyřešit. Protože toho kompostu je hodně, lidí je hodně, pořád nám tam bioodpad házejí, chovají se spořádaně, hází tam to, co tam patří. A tak budeme muset i ty boxy rozšířit a nějak si říci, co s tím kompostem budeme dělat. Máme plány, že ho budeme využívat pro svoje účely, ale nevíme, kolik toho bude. S tím také zatím nemáme zkušenosti. Možná ho budeme nabízet lidem, aby si ho za nějaký poplatek odnesli v kýbli, pěkně uleželý kompost a vlastně se ten bioodpad v rámci Jižního města udržel.

Takže tady vidím taky pozitivní dopad. Že se lidi i víc zajímají, rozproudí se konverzace, někdo třeba řekne, že je to pro něj obtížný to sem házet, ale že by využil biopopelnici. Tak se třeba nějak ta konverzace rozproudí a zjistí se, jak se taková biopopelnice pořizuje, jaký jsou podmínky pro to takovou popelnici mít.

Takže to беру tak, že se člověk alespoň začne zajímat a šířit dál ty pozitivní věci, které mají pak dopady na životní prostředí. Takže to, co tu děláme, má dopad na životní prostředí i na sociální prostředí, to beze sporu.

Co pro vás komunitní zahrada znamená?

Pro mě hodně práce. Loni jsem skoro nic nevypestovala, protože jsem si toho nabrala hodně, a můj záhonek vypadal ostudně. Takže letos bych to chtěla nějak vybalancovat, abych se k tomu pěstování dostala. Znamená to pro mě hodně práce, ale taky hodně zkušeností. S psaním grantů, vyúčtováním, naučím se jak se to dělá, jak se dají sehnat peníze, co to obnáší zahradu vést, většina lidí jen přijde, zaplatí poplatek, ale dále už nevědí, co je to za starosti.

Pro mě jsou to tedy zkušenosti. Jak co roste, tak i praktický věci ohledně koordinování, hodně telefonovat, tlačit lidi i do toho, co jim není příjemný, komunikovat s lidma. Já komunikuju ráda, ale někdy je potřeba, aby se nějaká práce udělala a tak je potřeba na to zatlačit. A to mi bylo a stále mi je nepříjemný jim říct, že je potřeba něco udělat. Já se stále ostýchám. Takže se pořád učím jim to říct, protože když pak vidím, že bez toho tlačení se ten úkol neudělá, tak je potřeba - příjemně a nějak asertivně je do toho dotáznout, a udělat to dokonce. Takže jsou to pro mě zkušenosti. A tím, že jsem i v týmu Kokozy tak se občas připletu na nějaký workshop, prodáváme bylinky, poslouchám co říká pan bylinkář, takže pro mě osobně je to veliká životní lekce. A ta zkušenost je dost nepřenosná.

A taky to pro mě znamená, že si člověk může najít nějaký svůj prostor. Ty možnosti jsou. Já jsem si jednu chvíli říkala, že je pro mě ta zahrada docela daleko. Ona je blízko, ale tam, kde bydlím, je taky prostor, kde by se zahrada dala udělat. A přicházím tam do kontaktu s lidmi daleko víc, než s lidma, kteří jsou tady, tak jsem si říkala, že tam by taky šlo udělat zahradu. I když je to pár set metrů, ale taky jsou tam podmínky. Tak jsem si říkala, proč se třeba o to nezajímát a nezaložit taky tam komunitní zahradu. Takže mi to přineslo taky to, že se člověk má zajímat o to svoje prostředí a mít otevřené oči v tom, kde všude by se to dalo zlepšit.

Jaká je vaše profese a jak souvisí s KZ?

Dostala jsem se k tomu když jsem byla na mateřský s klukem, tak jsem si říkala, že by bylo fajn, kdyby děti věděli jak se pěstuje a tak... A jinak moje práce, pracovala jsem jako redaktorka, takže práce se slovem. Naposledy pro KinoBox cz, což je portál o filmech převážně z českého dění, takže práce redaktorky. Teď jsem byla na mateřský, ale syn už chodí do školky, takže plánuju buď s manželem rozjedeme podnikání - které se týká potravin a kvality

potravin, takže to by nějakým způsobem souviselo se zahradou, protože nás zajímá hodně co člověk jí a jakou to má kvalitu, čerstvost a lokálnost. Ale to ještě uvidíme, takže teď jsem v takovém období, kdy se ještě rozhoduju, jakým směrem se vydám.

Jak je činnost v zahradě propojena s vaší rodinou?

Rodinu sem беру, snažím se sem děti brát, zahradničení je baví chvílku a pak se rozeběhnou po zahradě, mají tady takové svoje záliby jako schovávání za stromem, pak si vezmou klacky a šermují. Děti rádi něco zalejou, ale trpělivost mají chvílku. Kdybych jim řekla, ať něco vyplejou, tak je to bude bavit chvílku, a rádi zalévají. Ale pak už se tu rozeběhnou a tahle zahrada je taková příjemná v tom, že je hodně rozmanitá. Jsou tu stromy a můžou si tu hrát, za kontejnerem u vrby a ta zahrada je pro ně dobrá i jako hřiště. A to taky plánujeme do budoucna, aby ta zahrada tu byla takový luxusnější hřiště. Když se de na hřiště, tak to je fajn, ale maminky co tam jdou, si můžou jen tak štěbetat, což je důležitý, ale tady si můžou štěbetat a ještě u toho si odnést domů nějaký čerství bylinky a rajčátka a udělat doma rodině salát, takže to je takový bonus.

Takže rodinu sem беру ale nějak je do toho nenutím, abych je taky neodradila. Já jsem ráda, že vědí jak ty věci rostou, jak to vypadá, jak vypadá rostlinka rajčete, jak vypadá lusk, na čem to roste, a že mají ponětí o tom, co to je bioodpad, vědí, že se ohryzek hází na kompost. Doma se ptají, když mají ohryzek, kam to mají hodit, kam to patří, nebo kde máme bioodpad, protože to občas měním a přemísťuju ty mističky a tak. Takže vědí, že se u nás nehází ohryzek do odpadu a že se u nás třídí. Což doufám, že si odnesou potom do života. Jako národ jsme poměrně třídivěj, a myslím si, že když se to člověku ukáže a osvěta je dostačující, tak že většina lidí třídí papír a plast, tak se prostě bude třídít i bioodpad. Jen na to ještě nejsou ty podmínky.

Rodinu se jinak snažím propojit se zahradou, jsou na vzduchu a tak.

Nějaké další informace?

No asi že uvidíme, jak to bude s tím vytvářením té komunity, přeci jen jsme oficiální zahrada pod hlavičkou Kokozy a máme na to ty granty, tak se musíme v něčem chovat trochu způsobně. A v něčem je to zavazující, vytváření například té komunity a že člověk záměrně dělá ty akce, aby se ty lidi propojily. A někdy je to trochu nucený, z mého pohledu, a domnívám se, kdyby ta zahrada vznikla jinak... Například kdybych měla nějaký pozemek a řekla bych lidem, že jestli chtějí, tak at si na něm taky něco pěstují, tak že by to možná bylo jiný. Že některý věci tu děláme proto, že musíme. Zahradnickou slavnost máme i v grantu. A vzniká to organizovaně. Sice to komunitě určitě pomáhá, ale zároveň já mám radši který jsou spontánnější. Někdo se dohodne, že si tu udělá snídani v trávě. Tak se tu sejde 5 lidí, není jich padesát jako na zahájení, ale je to spontánní typ akce, kterej by mi asi seděl víc, taková nenucenost, než ty organizovaný věci. Takže to bych chtěla říct, že je člověk nucen i něco pořádat. A otázka je, jestli to nemůže být kontraproduktivní. Asi ne, protože čím víc akcí se udělá, tím víc lidí se sem dostane a na tu zahradu se třeba nějak napojí, a pak se to časem třeba nějak vykrystalizuje. Ale já jsem člověk takovej spontánní a když mi někdo řekne: Udělejte dětskej den! Tak se musím trochu lámat a nebo tam je nějaká lenost, nebo potřeba nějakýho plánování, a když je toho pak hodně, tak se mi do toho úplně nechce. Takže bych uvítala něco spontánnějšího, jít tam kdy já chci a když se tam s někým sejdu a domluvíme se na táboráku, tak super. Ale tady to je zatím dost oficiálně dělaný. Na vznik komunity se nedá nějak extra tlačit, ale dá se to podpořit pořádáním akcí. Ideální, když to někdo udělá sám, než "mělo by být". A někdy se to udělá a je to fajn, a někdy ne.

A taky počasí - když je naplánovaná oficiální akce, tak je to problém, když nevyjde počasí. 5.6. máme akci, máme letáček v časopise klíč a v momentě, kdy je na zahradě zima a prší tak je skoro nesmysl tady něco pořádat. Kdežto kdyby to byla menší komunita, spontánní, když se dozvíme, že bude pršet, tak se to přesune. Ale ve velkém kolosu je to těžší, protože tu akci musíme udělat, protože jsme se k tomu zavázali.

Příloha IV. Rozhovor s dobrovolníkem komunitní zahrady Prazelenina

1) Založení - Já jsem to nezaložil. Komunitní zahradu založil Matěj Petránek s Jirkou Novákem, který z toho teď trochu vycouvali. Trošku se okolo toho motají, ale né že by byli moc aktivní. Matěj byl ve Finsku na Erazmu a v Helsinkách to viděl a moc se mu to líbilo. Jednak je to hezká zábava, a myslím si, že on k tomu měl i ten důvod komunitní, socializační aspekt tady hrál velkou roli. Aby tady bylo místo, kde by se lidé potkávali, poznávali, a to byla ta hnací síla. On měl další nápady k tomu, že by tu v zimě byl vánoční trh atd.

2) Pro ty se tomu věnuješ? Jakou tu máš roli a funkci?

Já jsem příležitostný barman v maríngotce, účetní, auditor, údržbář FB a webovek, předseda našeho spolku a to je snad všechno, a brigádník. A pěstuju tu taky. Tady kousek mám pytel. A mě se to líbí, mě se to prostě líbí a mám rodinu, mam dvě malé děti, tak pro ně je to úplně supr. Že vidí, jak to roste a těší se na tu jahodu nebo ředkvičku. A hlavně, my jsme docela dlouho v Holešovicích a moc lidí jsme tu neznali. A přes tu zahrádku najednou známe prostě sto lidí velmi dobře. Tak kvůli tomu jsem tu taky určitě.

3) Jak zahrada funguje?

Mělo to nějaký vývoj, ale myslím si, že poslední tři roky to funguje tak, že jsme nezisková organizace, zapsaný spolek, takže máme nějakou formální

strukturu. Jsme právnická osoba. Ten spolek má asi 30 členů, nečerpáme žádný dotace ani fondy, jsme ekonomicky soběstačný. Funguje to tak, že máme hlavní činnost - to je provozování KZ a pořádání kulturních akcí; a pak máme vedlejší činnost, výtěžnou, a to je ta maringotka - kavárna/bar. A žijeme z toho. Velkou injekcí na začátku sezony jsou pěstitelé. Každý platí 1000 Kč za pytel, máme tu 120 pytlů a 20 z nich je našich, my co máme služby v maringotce, tak za to neplatíme. Takže máme 100 lidí, co za ten pytel zaplatili, a zbytek dotuje ten provoz té maringotky - prodej piva, moštů, kafe a tak zaplatí všechno ostatní. Většinou to dopadne tak, že jsme na konci sezony lehce v plusu, že nám to pokryje vše, co potřebujeme. Jsme v nájmu, komerčním, jsme na pozemku developera, který tady bude stavět. Loni jsme byli zase na jiném pozemku, kousek tady odtud, to byl státní podnik, ale taky jsme tam platili v podstatě stejný nájem, co platíme tady. Další náklady jsou záchody, voda, elektrika, museli jsme koupit ty maringotky, nářadí, obnovujeme zeminu, to stěhování to byly obrovské částky - ono se to nezdá, ale to se musí všechno stěhovat velkejma autama. Takže tak to funguje ekonomicky. Myslím si, že hlavní důvod, proč jsme vždycky v plusu je ten, že všichni lidé, co tu dělají v maringotce, to dělají zdarma. Jako dobrovolníci. Ze začátku, když s tím Matěj začínal, tak se ty lidi platili. Došli třeba 500 na den, ale to jsme zrušili, a teď se tu vystřídá 20 různých lidí. Každý den je tu někdo jiný, což je neuvěřitelné, že těch 20 lidí se dokáže nějakým způsobem organizovat, že pokryjeme ty služby a máme každý den otevřeno, a že se nám tu neztrácí prachy. Protože když má člověk hospodu, tak je největší problém vždycky s prachama. Ale tady to funguje všechno tak komunitně. Tak musím zaklepat, snad to tak půjde dál.

Zahrada slouží pro komunitní účely, protože tak byla vlastně zřízená a na to zahrádkaření. Co si myslíš, že převládá?

Převládá to, že se tu ty lidi potkávají. To zahrádkaření je taková spíš zástěrka. Samozřejmě, že to všechny moc baví a máme tu pár extremistů zahrádkářů, kteří ví, co kdy zasadit a sklídit, a jakmile se jim tam uvolní kousíček tak hned tam dávají další rostlinku. A dokážou z toho pytle vytřískat strašně moc. Skoro každé den jí salát. Ale většina to bere tak, jako srandu. Na tom metru člověk nevypěstuje řádek brambor a deset kilo rajčat.

Takže je to didaktický pro děti a pro ty dospělý, že se okolo toho motají, raděj se, co zasadit, co s mšicema, a tak. Spousta lidí přijde, daj si pivo a zapomenou zalejt. A pak se dělají ty věci okolo, jako že se vopejkají buřty, na čarodejnice se taky něco dělalo, na dětskej den jsou tu kry pro děti, občas je tu nějaký akustický koncert, abychom je moc nerušili a když chce někdo něco uspořádat, tak se snažíme vyjít vstříct. Teď nás oslovila paní a včera tam osadili šachovej stůl - je to podobný, jak dělá Kobza klavíry na ulici, tak teď jsou i šachy na ulici, tak jeden máme tady. A loni jsme měli pec. Pořád jí máme, ale nemáme ji teď na pozemku.

Tady odsud byla nějaká skupina lidí, kteří pečou kváskovej chleba. Tak se domluvili s DOXem a postavili velikou pec na chleba, kde se topí dřevem, je to pec na 15 pecnů. Dělali se tam nějaký workshopy v DOXu na dvoře. Pak jsme to převezli dál na zahradu a tam se taky peklo. A jak jsme se stěhovali, tak jsme to museli někam dát, protože víme, že jsme tu jen na rok. Tak jsme to zapůjčili přes vodu do Karlína do Přístavu 18600 a tam ta pec stojí. A až jí zprovozníme, tak budeme dál péct.

Když si říkal, že je tu prostor pro aktivity, můžeš to trošku rozvést?

No uvidíme co se bude dít tady. Teď to vyloženě záleží na těch lidech, aby s něčím přišli. A když má někdo nějaký nápad, tak to podpoříme. Ale co se třeba dělalo loni, tak to byly komunitní snídaň, v sobotu v deset se tu sejdeme, každé přinese to, co napekl, chleba, rohlíky, koláče a tak se tu sejdeme. Když

je to snídaně, tak to trvá celou sobotu. (smích) Pořádá se bleší trh, koncert, pro děti tu byli klauni, máme mezi sebou zapálenýho šachistu, ten tu delá různý turnaje, teď začli běhat - 10 lidí, co běhají, tak se tu dycky sejdou u maringotky a jdou běhat. Říká se tomu mrkev běhá. Měli jsme hřiště na petang, a to je nepřenosný, tak to tu zatím nemáme. Takže se tu děje spoustu věcí. Ještě máme pinkpongovej turnaj, ten jsme sem ještě letos nepřevezli. Pískoviště pro děti. A uvidíme tady, jestli to půjde, tak tu budeme přespávat, s dětma, se postaví stany. Jedině se vyhýbáme ozvučeným koncertům, protože to nesou sousedé nelibě. Spíš to jsou kytary a tak.

Takže vlastně i ty aktivity, co se tu pořádají, mají opravdu komunitní ráz, že vychází už z těch lidí, co sem chodí. Není to jen z pozice Prazeleniny, ale komunita sama si to dělá.

No přesně tak. Ještě jsme tu měli malíře, workshop, a taky fotografie. S čím kdo přijde, tak my to rádi podpoříme. Ale není to jako dřív: to bylo tak, že byl jeden kulturní referent, ten se o to staral, ale ono to moc nefunguje.

No ona už je ta zahrada 4 roky stará?

Pět. Určitě. Nevím, jestli máme 6. nebo 5. sezónu, ale něco takovýho.

Já jsem nedávno byla v KZ Vidimova a ty to mají tento rok plně druhou sezónu, a tam koordinátorka mi říkala, že to ještě vidět, že ten projekt je hodně v plenkách, že musí oni zatím pořádat a tu komunitu vytvářet. Tak tu vidím ten posun, že vy jste už starší, a ta komunita už si sama ty akce vytváří.

Jo voni to ty lidi už ví, že tu mají ten prostor pro to se realizovat.

3) S tím se dostáváme vlastně k těm dopadům na to místo, zajímají mě dopady jak ty sociální, tak na životní prostředí. Vnímáš něco?

Rozhodně si myslím, že je super, že takový místo, který by bylo jen uzavřená ohrada, ožívá. Je to zelený, je to útulnější. To si myslím, že je

významnej dopad. To, že se tu ty lidi najednou seznamují, tak to má taky velkej dopad. Ty lidi se ve školce znají, protože se znají odsud. Do tý doby se jen tak míjeli, ale teď si povídaj, protože se znají.

Já si myslím, že to má velkej smysl. Je to taková sranda no. Ty lidi to baví. Další důkaz je to, že máme velkou čekací listinu a ty lidi se sem nevejdou. Pěstuje tu velká spousta lidí, a všichni se sem nevejdou. Loni jsme měli 170 pytlů a dneska máme jen 100, protože jsme na menším místě. A prostě spousta lidí je smutnejch.

A ty dopady sociální a životní prostředí určitě už jenom tím, že se tu ozelení a je to nějak osídlený. A konec konců i to, ikdyž já říkám, že je to sranda, tak jiný by mi dali do nosu. Je to prostě dobrý si dát doma svojí ředkvičku, svůj salát, je to dobrej moment, když člověk sklídí a je to jeho, co si vypěstoval uprostřed města, tak je to dobrý.

Nemusíš jít do obchodu, ale deš si do svýho pytle!

No a třeba bylinky, když člověk vaří, tak si sem rychle skočí. Většina lidí je opravdu odsud, takže když tady mají bazalku mátu tak si sem rychle doběhnou a sklídí.

A jak máte otevřeno? V otvíracích hodinách, a nebo členové mají klíče?

No tak členové nemají klíče, ale těch 20 co mají službu, tak si sem zajdou. Máme otevřeno každej den od 16h do soumraku. A když někdo chce, tak otevře dřív, když je někdo nemocnej, nesežene náhradu, nebo je hnusně, tak dáme na FB že se neotvírá, a tím je to vyřešený.

Říkal si, že máš malý děti, tak je to činnost, kterou s nima sdílíš?

No jasně, to sem chodíme často. Tak se tady vypustí, oni se tu nějak vyblbnou. Tam to bylo dobrý, byl tam velkej pozemek, a oni se tam vždycky rozeběhli a strašně se jim to líbilo. Ale děti tu mají houpačku a pískoviště a

taky tu vytvářej ty partičky. Místo písku je baví hrozně hlína. Loni jsme ještě měli sloní hnůj, tak ten je bavil ještě víc, než hlína. Takže s dětma sem chodíme. Taky pěstujou, že dneska se de zasadit a zalejvat, takový akce. Takže to určitě.

Takže je učíš, jak roste rostlinka...

Jo, aby to viděli, odkud se to bere a že se o to člověk musí starat a že když je blbý počasí a kroupy, tak že se to poláme, a žížali a mšice a včeli a vosy a tak... Pro ty pražský děti je to dobrý...

To musej bud' do skauta, nebo do Prazeleniny.

No! Je to taková příroda v malým.

A nechodí sem třeba nějaký instituce? Školky, školy a tak?

Loni nás oslovili, tak jsme měli dvě školky, ty nás oslovily, měli tu tři pytle, dali jsme jim klíče ať si sem choděj kdy chtěj, nechali jsme jim puštěnou vodu a náradí venku. Takže školky sem určitě taky chodily

A třeba nějaký jiný instituce?

Ne, to asi ne. Spíš jednotlivci. A jsme napříč nějakým věkem. Je tu hodně lidí 30-40 s malejma dětma. To je taková hlavní skupina. Ale máme tu i mladý lidi, i starý lidi. Máme tu takovou pani, která sice nepěstuje, ale fotí tu a zásobuje nás fotodokumentací. Tak to je taky skvělý, že jí to hrozně baví, a patří k nám.

A když mluvíme o institucích, tak je důležitý zmínit naši městskou část Prahy 7. Kde jsme dostali přímo záštitu od starosty, máme od něj papír, že nás podporuje. Tak ten nám pomáhá, když jednáme o nájmu, nebo představujeme lidem, co jsme zač. A potom vůbec celá ta městská část nás podporuje.

Takže když jsme tam na tom pozemku dostali výpověď, tak nám pomáhali najít nový pozemek. A je teda pravda, že spousta z nich byli nebo jsou naši pěstitelé. Takže my jsme tady vlastně všichni politicky propojení. My si tady všichni tykáme s místostarostama a se všema radníma, protože tady pěstovali nebo pěstují a přijde jim to sympatický.

A kdybyste chtěli, měli byste možnost s nimi mluvit o věcech, který tady v lokalitě chcete změnit?

Jo my právě s nima různě tak diskutujem o možnostech, kam se vrátíme příští sezónu a oni zas potřebují s něčím pomoci, tak třeba mluvíme o tom, jak to udělat. Třeba bychom byli na jejich pozemku, kde bychom jim pomáhali s provozem dětského hřiště. Třeba. Takže s nima mluvíme. A jim se to líbí, vidí v tom smysl, že to nějakým způsobem vytváří živou městskou čtvrť a ten komunitní aspekt. Což je pro ně důležitý, zaplat' pánbůh, že jsou takhle osvícení.

To je hezký, tak to jste asi zatím první, kdo je takhle propojený s městskou částí až tak.

Jo? No tak ono tady to dopadlo dobře, ty volby, takže třeba KZ na Plechárně na Čerňáku tak ty jsou dokonce příspěvková organizace města, takže ty je nějak podporují. Ale jak jsou jejich příspěvková organizace, tak ten vztah je jiný. My jsme svoji, a děláme si co chceme, ale pokud vidíme, že ty cíle jsou stejné, tak se snažíme nějak spolupracovat.

A souvisí tvoje profese nějak se zahradničením nebo s komunitní prací?

No to nesouvisí, já jsem forenzní auditor IT. Takže nesouvisí vůbec, ani v nejmenším.

Tak možná právě proto tě baví tady být.

No asi jo. Ale tak tady je mix lidí, máme tu architektky, právníka, doktora, účetní, lidi z pojišťovny, úředníky. Takže se nedá říct, že by tu byli nějaký lidi ze zemědělství, že by k tomu tíhli.

A co pro tebe ta zahrada znamená?

Tak je to prima místo. Je to prostě důležitý místo, kde sem potkal spoustu zajímavějších lidí, kde sem potkal spoustu kamarádů a pěstuju si tady ředkvičky, a učím to děti.

Kompostujete?

Budeme. Ale máme s tím problém. I Kokoza nám několikrát říkala, že nám s tím pomůžou, ale produkujeme hodně bioodpadu, co patří na kompost, ale my ho vždycky založíme a pak se to nějak zvrtně. Nejsme schopni udržet tu kázeň, aby tam lidi házeli ty správný věci a házeli to na to správný místo. Takže uvidíme. Možná to zase letos vyzkoušíme.

Takže u vás moc to komunitní kompostování, zatím není.

Nad tím jsme taky přemýšleli. Ale my jsme otevřeli před pár týdny, ale určitě kompost potřebujeme a bude tady.

A budete se snažit učit lidi, aby tam házeli ty správný věci. A je ještě něco, co by si rád řekl, ale na co jsem se nezeptala?

No těžko říct. Já myslím, že jsem to všechno pokryl. Jako ty důležitý body jsem zmínil. My tu nezachraňujeme svět. Je to taková pohoda. Kdybychom to dělali na business, tak vyděláme daleko víc peněz, kdybychom byli víc pracovitý, tak to taky jinak vypadá, je tu milion věcí, co máme za úkol, co musíme udělat, ale všechno je to taková pohodička. Když se na něčem dohodneme, tak místo toho dáme pivo, místo týdne to trvá dva týdny.

Důležitější je ten demokratickejší prvek. Těch třicet lidí pořád rozhoduje o tom chodu. V zimě míváme taky schůze a pořád se o něčem hlasovalo a diskutovalo a můj subjektivní pocit je ten, že tá demokracie až příliš, ale lidi to baví.

Některý témata jsou výbušný, třeba včeli. Jsme sem chtěli umístit včely, ale to se neodhlasovalo, to neprojde. A tolik věcí je víc, například králíkárna. Ale pak se řeší ty praktikálie, nakrmíme je, dame jim stín? Ale to jsou nápady a realizace někdy vážne.

Občas sem někdo přijde a očekává servis jako v hospodě. My jsme milý a vstřícný, ale když pění pivo, tak třeba se na něj čeká i 20 minut. A chápu to, že to může někoho naštvat, ale ty lidi, co sem chodí, to znají a už jim to ani nepřijde. Ale když sem přijde zákazník, tak mu to vadí. Ale o tom to není. Ten cíl je provozování KZ. Takže tak.

Tak já ti moc děkuju, jestli tě nic nenapadá, tak to můžeme ukončit.

Ještě jsme tu měli třeba takovou věc, že v létě když lidi jeli na dovolenou, tak si dali do pytle takovou červenou vlaječku a my jsme jim to zalejvali. Ale to pak nešlo udělat, protože toho bylo hodně, tak jsme nakonec to udělali tak, že teď musí každej oslovit toho svýho suseda, aby mu to zalejval, když bude pryč.

Ještě teda recyklujeme co se dá. Používáme pytle už několik let, máme starou vanu na pěstování kytek, židle stoly sebereme od lidí, který je darujou, maringotka je z poutě, jsou tam ještě držáky na růže. Takže to se snažíme využít všechno.